

Yhteensovittavan kaupunkivihreän kehittäminen kaupunkiseutujen suunnittelussa

HANKKEEN LOPPURAPORTTI

15.12.2025

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Käsitteitä

1. Johdanto

1.1 Työn tausta ja tavoitteet

2. Seudullinen kaupunkivihreä

2.1 Mitä kaupunkivihreällä ja sen laadulla tarkoitetaan?

2.2 Seudullisen kaupunkivihreän kokonaisuus

2.3 Seututason merkitys kaupunkivihreän kehittämisessä

3. Seututason hyvät käytännöt

3.1 Hyviä käytäntöjä kaupunkivihreän edistämisessä

3.2 Esimerkkejä seututason hyvistä käytännöistä

4. Seututason kaupunkivihreän kehittämisen mahdollisuuksia

4.1 Kehittämisen mahdollisuuksia kaupunkivihreän edistämiseksi

5. Suositukset

5.1 Suosituksien tausta

5.2 Suositukset MAL-suunnitteluun

5.3 Suositukset kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan

Lähteet

Liitteet

Käsitteitä

Ekosysteempipalvelut: Luonnon ihmiselle tuottamia hyötyjä kutsutaan ekosysteempipalveluiksi. Ne huolehtivat monista elintärkeistä toiminnoista muun muassa ravinteiden kierrosta, hiilen sitomisesta, veden säätelystä ja pölytyksestä. Ekosysteempipalvelut voidaan jakaa tuotanto-, ylläpito-, säätely- ja kulttuuripalveluihin. (Lähde: SYKE)

Ekologinen kompensatio: Ekologisen kompensaation avulla ihmisen toiminnasta luonnon monimuotoisuudelle yhtäällä aiheutunut haitta hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta toisaalla. Ekologinen kompensatio on viimesijainen keino, kun haittoja ei voida estää tai lieventää. Sitä voisi siis käyttää vain tapauksissa, joissa ei ole muuta mahdollista ratkaisua. (Lähde: Ympäristöministeriö)

EU:n ennallistamisasetus: Perustuu EU:n biodiversiteettistrategiaan, joka painottaa suojeltujen alueiden lisäämistä ja luonnon tilan parantamista. Sen yleistavoite on, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 20 prosenttia EU:n maa- ja meripinta-alasta sekä vuoteen 2050 kaikki ennallistamisen tarpeessa olevat ekosysteemit ovat luonnon tilaa parantavien toimien piirissä. Asetuksella pyritään parantamaan luonnon tilaa sekä edistämään ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. Asetuksen toimeenpanoa varten laaditaan kansallinen ennallistamissuunnitelma, jossa muun muassa määritellään keinot asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kaupunkivihreä: ”Kaupunkivihreällä” tarkoitetaan puiden, pensaikkojen, pensastojen, pysyvän ruohokasvillisuuden, jäkälien ja sammalten, lammikoiden ja vesistöjen kokonaisalaa kaupungeissa tai pienemmissä kaupungeissa ja esikaupungeissa (Ennallistamisasetus). Kaupungeissa näihin lasketaan mm. metsät, niityt, puistot hautausmaat, katuvihreä, pienvedet, järvet ja yksityispihat, mutta ei merialueita. (Lähde: SYKE)

Kokonaisheikentymättömyys: Lopputulos, jossa hyvitys korvaa luontohaitan täysimääräisesti, kun kaikki vaadittavat tekijät (esim. erilaiset kompensatiokertoimet) on huomioitu. Luonnonsuojelulaissa ekologisen kompensaation tavoitteena on vähintään kokonaisheikentymättömyys. (Lähde: Luonnon ja hiilensidonnain kehityskuva maakuntakaavatyötä varten, Uudenmaan liitto)

Lieventämishierarkia: Ekologisesti kestävien alueiden ja luonnonvarojen käytön toimintaperiaate, jossa luontohaittoja pyritään ensin välttämään ja tämän jälkeen minimoimaan, ja lopuksi kompensoimaan jäljelle jäänyt haitta muualla. Ekologinen kompensatio ei ole mielekästä ilman lieventämishierarkian aiempia vaiheita. (Lähde: Luonnon ja hiilensidonnain kehityskuva maakuntakaavatyötä varten, Uudenmaan liitto)

Luonnonarvomarkkinat: Luonnonarvomarkkinat luovat taloudellisen kannustimen luonnonsuojelulle ja ennallistamiselle. Niiden ytimessä on ajatus, että luonnon tuottamilla ekosysteempipalveluilla – kuten puhtaalla ilmalla, vesivarjoilla ja luonnon monimuotoisuudella – on taloudellinen arvo, jonka markkinat voivat tunnistaa ja hinnoitella. Vapaaehtoisten luontomarkkinoiden kehittämistä ohjaa EU:n säätely ja kansainväliset sopimukset kuten Kunming-Montrealin luonnon monimuotoisuuskehys. Ympäristöministeriö kehittää luonnonarvomarkkinoita yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa. (Lähde: Ympäristöministeriö)

Luonnon monimuotoisuus, biodiversiteetti: Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan ekosysteemien (luonnon pääoman), lajien ja geenien kirjoa maailmassa tai tietyssä luontotyyppissä. Se on välttämätöntä ihmisen hyvinvoinnille, sillä se tuottaa palveluja, jotka pitävät yllä talouksia ja yhteiskuntia. Luonnon monimuotoisuus on erittäin tärkeää myös ekosysteempipalveluille. (Lähde: European Environment Agency)

MAL-sopimukset: Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset ovat sopimuksia, jotka valtio solmii Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kanssa. Sopimukset tukevat Suomen suurimpien kaupunkiseutujen kasvua ja kehitystä. Niissä määritellään valtion ja kaupunkiseutujen yhteiset tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmän kehittämiseksi. (Lähde: Ympäristöministeriö)

Seudullinen kaupunkivihreä: Seudullinen kaupunkivihreä on kuntarajat ylittävää strategisesti suunniteltua, monimuotoisista luonnon elementeistä muodostuvaa viherverkostoa. Siihen luetaan kuuluviksi erilaiset puuston peittämät alueet, pensaikot, pysyvän ruohokasvillisuuden alueet, jäkälien ja sammalten peittämät alueet sekä vesistöjen, kuten järvien, lampien, jokien ja purojen, alueet. Viljeltyjä peltoalueita ei tässä yhteydessä lueta kaupunkivihreään. Kaupunkivihreä voi sijoittua luonnonympäristöön, rakennettuun ympäristöön ja olla myös integroitu rakennuksiin ja infrastruktuuriin. Se toimii osana yhdyskuntarakennetta tuottaen ekosysteempipalveluja, tukien ilmatoratkaisuja, luonnon monimuotoisuutta ja asukkaiden hyvinvointia.

Viherrakenne, vihreä infrastruktuuri: Viherrakenne koostuu viheralueista, niiden muodostamasta viheralueverkostosta ja pihojen kasvillisista osista eli yhdyskuntarakenteen kasvillisista osista ja niiden välisistä viheryhteyksistä. Viherrakenne kattaa kaikki kasvilliset alueet eri mittakaavatasoilla, eikä se riipu kaavoituksen osoittamasta käyttötarkoituksesta tai maanomistuksesta (Lähde: Uudenmaan liitto). **Vihreä infrastruktuuri** tarkoittaa strategisesti suunniteltua verkostoa, johon kuuluu niin luonnollisia kuin ihmisen luomiakin viheralueita, pihojen kasvullisia osia, pienvesiä ja vesialueita ja muita fyysisiä luonnon elementtejä, ja joka on suunniteltu tuottamaan erilaisia ekosysteempipalveluja ja jota hoidetaan tässä tarkoituksessa. Tämä vihreiden (maa) ja sinisten (vesi) alueiden verkosto parantaa ympäristön laatua, luonnonalueiden tilaa ja yhteyksiä sekä ihmisten terveyttä ja elämänlaatua. (Lähde: SYKE, EU-komissio).

1. Johdanto

1.1. Työn tausta ja tavoitteet

Hyvinvoiva ja strategisesti suunniteltu kaupunkivihreä kykenee tuottamaan rakennetussa ympäristössä lukuisia erilaisia elämän laatua ja toimivuutta parantavia luontopalveluita. Sen merkitys kaupunkien ja kaupunkiseutujen elinvoimaisuudelle ja kestävyydelle korostuu jatkuvasti. Taustalla on vahva tavoite sovittaa yhteen kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän ja viherrakenteen kehittämisen periaatteet sekä edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista ja hallintaa.

MAL-verkoston jäsenseuduilla on noussut esille kaupunkiympäristön lähivihreän tärkeys ja viheryhteyksien säilyttämisen ja lisäämisen tarve, sekä määrällisesti että laadullisesti. MAL-suunnittelu on tähän asti kiteytynyt pitkälti maankäytön, asumisen ja liikenteen kysymyksiin. Nyt kaivataan kokonaisvaltaisempaa kehittämistä, jossa kaupunkivihreä on tunnistettu kriittiseksi osaksi kokonaisuutta. Kaupunkiseutujen viherympäristön varmistaminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja ekologisten yhteyksien vahvistaminen on tarpeen nostaa vahvemmin osaksi kaikkien seutujen suunnittelua. On tarpeen pohtia ja pilotoida malleja, miten kaupunkivihreän lisääminen parhaiten onnistuu lisäten sekä määrää että laatua erityyppisissä suunnittelukohteissa ja –tasoilla ja erikokoisilla kaupunkiseuduilla.

Seudullinen yhteistyö on edellytys vaikuttavalle kaupunkivihreän kehittämiselle, sillä viheryhteyksien jatkuvuus ei tunne kuntarajoja. Kaupunkiseuduilla viherrakenteen elinvoimaisuuden turvaamiseen ja kehittämiseen osana yhdyskunta- ja aluerakenteen toiminnallisen kokonaisuuden suunnittelua tarvitaan kuntarajat ylittävää, eri näkökulmat ja tarpeet tunnistavaa yhteensovittavaa systeemiymmärrystä sekä pitkäjänteistä yhteistyötä.

Yhteensovittavan kaupunkivihreän kehittäminen kaupunkiseutujen suunnittelussa on yhteistyöhanke MAL-verkoston, ympäristöministeriön ja kaupunkiseutujen välillä. Hankkeen tavoitteena on ollut hakea hyviä toimintamalleja ja käytännön keinoja kaupunkivihreän kehittämiseksi määrän ja laadun suhteen erityisesti seudullisella tasolla. Työssä on tunnistettu myös tapoja eri toimijoiden näkökulmien yhteensovittamiseen sekä tähän liittyviä tulevaisuuden kehittämisen tarpeita. Työ toteutettiin monivaiheisena kokonaisuutena, jossa laajan sidosryhmävuorovaikutuksen (vuorovaikutuksen kuvaus, liite 1) kautta saatiin kattavaa asiantuntijanäkökulmaa seudullisen kaupunkivihreän edistämiseksi.

Kysymyksiä, joihin työssä haettiin vastauksia:

- Miten parhaalla tavalla kehittää ja ylläpitää kaupunkivihreän määrää ja laatua yhdyskuntarakenteen suunnittelussa ja toteutuksessa, samalla kun kaupunkirakenne tiivistyy?
- Minkälaisia kaupunkivihreään ja sen kytkeytyneisyyteen liittyviä ohjelmia, strategioita, ja suunnitteluinstrumentteja (hyvät käytännöt) kaupunkiseudut ovat ottaneet käyttöön, myös seututasolla?
- Miten varmistaa viherympäristön laadulliset tekijät ja kytkeytyneisyys kaupunkiympäristössä ja seututasolla? Miten kehitystä mitataan ja seurataan?

Tähän raporttiin on koottu hyviä käytäntöjä ja kehittämisen mahdollisuuksia työn vuorovaikutuksessa kerätyistä asiantuntijoiden näkemyksistä ja huomioista. Loppuun on koottu suosituksia sekä MAL-suunnitteluun että ennallistamissuunnitelmaan. Suositukset eivät välttämättä edusta ympäristöministeriön ja MAL-verkoston virallista kantaa, vaan ovat koontia työn antimista.

2. Seudullinen kaupunkivihreä

2.1. Mitä kaupunkivihreällä ja sen laadulla tarkoitetaan?

Luontoa osana kaupunkirakennetta kuvataan usein käsitteellä **viherrakenne**, joka viittaa luontoelementtien verkostoon osana yhdyskuntarakennetta, tai käsitteellä kaupungin **vihreä infrastruktuuri**, joka korostaa strategisesti suunniteltua ja hoidolla tuettua luontoverkostoa ja sen tuottamia ekosysteemipalveluita eli luontohyötyjä. Kaupunkivihreän suunnittelussa kokonaisvaltainen näkökulma on tarpeen, jotta kaupunkivihreän avulla kyetään vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin.

Ennallistamisasetuksen mukaan **kaupunkivihreällä** tarkoitetaan puiden, pensaikkojen, pensastojen, pysyvän ruohokasvillisuuden, jäkälien ja sammalten, lammikoiden ja vesistöjen kokonaisalaa kaupungeissa tai pienemmässä kaupungissa ja esikaupungeissa. Näihin lasketaan kaupungeissa mm. metsät, niityt, puistot, hautausmaat, katuvihreä, pienvedet, järvet ja yksityispihat, mutta ei merialueita (SYKE, 2013) eikä viljeltyjä peltoalueita. Tällä tavoin määriteltynä kaupunkivihreä on politiikkalähtöinen käsite, jonka tavoitteena on määritellä kriteerit kaupunkivihreän yhtenäiseen määrän arviointiin.

Yhdistäessään erilaiset ympäristötyypit ja niiden erityispiirteet yhdeksi samanarvoiseksi kaupunkivihreäksi, käsite keskittyy tukemaan määrällistä kaupunkivihreän hallintaa luontokadon pysäyttämisen keinona, mutta sivuuttaa kaupunkivihreän laadun huomioon. Euroopan unionin tasoisena, se jättää huomiotta myös maakohtaisia kaupunkivihreän piirteitä, kuten suomalaisissa kaupungeissa tyypilliset viljelysmaat, joilla on merkitystä sekä kulttuuriympäristöjen että luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Käsite ei sisällä myöskään kaupunkiympäristössä tärkeitä rakenne- tai suunnittelunäkökulmia, kuten viherrakennetta ja vihreää infrastruktuuria.

Kaupunkivihreän laatu on käsitteenä monitahoinen ja sidoksissa näkökulmaan, josta kaupunkivihreää tarkastellaan. Luontokadon pysäyttämisen näkökulmasta kaupunkivihreän ekologinen laatu on keskeinen, mutta kaupunkivihreää voidaan luonnon monimuotoisuuden ohella tarkastella esimerkiksi viherympäristön hoidon ja viheralueiden käyttäjien näkökulmasta, ja kaupunkivihreän laatu voi tällöin tarkoittaa hyvin erilaisia, ja osin ristiriitaisiakin, kaupunkivihreän piirteitä. Kaupunkivihreän laadun moniulotteisuus tarkoittaa, että myös kaupunkivihreän laadun kriteerit sekä laadun mittaaminen ja seuranta ovat sidoksissa näkökulmaan. Vaikka kaupunkivihreän laatua ei voida käsitteenä yksiselitteisesti määritellä, voidaan kaupunkivihreän laadulle kuitenkin yleisemmällä tasolla tunnistaa ekologinen ja sosio-kulttuurinen perusta.

Kuva: Työn aloitustilaisuudessa osallistujilta kysyttiin, millaista olisi heidän mielestään elinvoimainen ja laadukas kaupunkivihreä seututasolla. Sanapilvi on koonti vastauksissa nousseista teemoista.

2.2. Seudullisen kaupunkivihreän kokonaisuus

Tässä työssä seudullisella kaupunkivihreällä tarkoitetaan kuntarajat ylittävää strategisesti suunniteltua, monimuotoisista luonnon elementeistä muodostuvaa kaupunkivihreän verkostoa, joka toimii osana yhdyskuntarakennetta tuottaen erilaisia ekosysteemipalveluita.

Sekä viherrakenteen jatkuvuuden että strategisen suunnittelun näkökulmat ovat keskeisiä, kun tarkastellaan kaupunkivihreän määrän ja laadun kehittämistä tiivistyville kaupunki- ja seutualueilla. Tämän vuoksi viherrakenteen ja vihreän infrastruktuurin käsitteet soveltuvat käytettäväksi hyvin kaupunkiseutujen kaupunkivihreän tarkasteluissa ja suunnittelussa. Näiden ohella seututasolla on hyvä tarkastella myös maisematason ominais- ja erityispiirteitä, joihin kaupunkiseudun kaupunkivihreän piirteet perustuvat. Tällöin tarkastellaan alueen elinympäristöjen rakennetta, toimintaa ja sijoittumista maisemarakenteen piirteiden, kuten topografian, maa- ja kallioperän sekä alueen vesisuhteiden sekä suurilmaston kautta, ja tunnistetaan alueelle ominaisia ja erityisiä elinympäristöpiirteitä sekä näiden sijoittumista suhteessa kaupunkiseudun rakennettuun ympäristöön.

Kaupunkivihreän määrää ja sen laadun ekologista ja sosio-kulttuurista perustaa määritellään ja hallitaan kaupunkiympäristössä ja –seuduilla erilaisissa maa- ja vesialueiden käyttöön liittyvissä prosesseissa. Nämä ulottuvat tavoitteiltaan, toimiltaan ja toimijaverkostoiltaan vaihtelevina eri mittakaavatasoille ja vaikuttavat kaupunkivihreään erilaisilla aikajäniteillä. Ilman kokonaisvaltaista strategista otetta, tätä moniulotteisuutta on vaikeaa hallita etenkin kaupunkiseuduilla, joilla kaupunkivihreän ylikunnallinen jatkuvuus on tärkeää. Kaupunkiseutujen tasolla on siten keskeistä tunnistaa ylikunnallinen kaupunkivihreän ekologinen ja sosio-kulttuurinen perusta sekä määritellä yhteisiä ylikunnallisia kaupunkivihreän hyvää laatua mahdollistavia maankäyttöprosessien reunaehtoja sekä strategisia kehittämistavoitteita.

Vihreää infrastruktuuria ja sen elinvoimaisuutta voi jäsentää suhteessa

a) yhdyskuntarakenteen muihin erilaisiin järjestelmiin ja maankäyttöön (erilaiset maankäyttöalueet, liikennejärjestelmät, teknisen huollon järjestelmät...) sekä toisaalta myös

b) seututason aluerakenteeseen (esim. jaotteluun: sisempi kaupunkialue, ulompi kaupunkialue, kaupungin kehysalue, kaupungin läheinen maaseutu).

Ekologinen näkökulma

Ekologisesta näkökulmasta kaupunkivihreän tulee olla elinvoimaista ja monimuotoista, jotta se kykenee tuottamaan kaupunkitoimintoja monin tavoin tukevia ekosysteemipalveluita eli luontohyötyjä sekä sopeutumaan joustavammin erilaisiin muutostekijöihin. Kaupunkialueilla näihin lukeutuvat selkeimmin alueellista sopeutumistarvetta aiheuttavat muutokset yhdyskuntarakenteessa sekä kaupunkivihreältä pitkäkestoista sopeutumiskykyä edellyttävä ilmastonmuutos. Kaupunkivihreän elinvoimaisuus laatutekijänä on sidoksissa kaupunkivihreän määrän ohella mm. kaupunkivihreän tarjoamien elinympäristöjen monipuolisuuteen, runsauteen ja laajuuteen sekä tähän liittyvään soveltuvuuteen lajistolle, kaupunkivihreän luonnonprosessien toimivuuteen ja kaupunkivihreän kytkeytyvyyteen. Kaupungissa ja kaupunkiseudulla nämä kaikki tekijät ovat puolestaan sidoksissa siihen, miten kaupunkivihreä sijoittuu suhteessa rakennettuun ympäristöön.

Sosio-kulttuurinen näkökulma

Sosio-kulttuurisesta näkökulmasta, kaupunkivihreän tuottamien luontohyötyjen tulee kohdentua tarkoituksenmukaisesti ja olla eri alueiden ja ihmisryhmien kannalta hyvin saavutettavissa. Virkistyskäyttäjän näkökulmasta kaupunkivihreän laatu tarkoittaa sellaisten piirteiden olemassaoloa viherympäristössä, jotka vastaavat käyttäjän tarpeita ja lisäävät siten alueen houkuttelevuutta (Viinikka ym. 2023). Tarkoituksenmukaisesti sijoitetun ja hyvin saavutettavan kaupunkivihreän avulla voidaan luoda mahdollisuuksia miellyttävään ulkoiluun kaupunkiympäristössä, ja houkutella siten ihmisiä fyysiseen aktiivisuuteen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen ulkoilmassa, sekä tukea palautumista ja elpymistä esimerkiksi stressistä. Tällaisia piirteitä ovat tutkimusten mukaan esimerkiksi viheralueen rakenteellinen monipuolisuus, virkistyskäyttöä tukevat rakenteet, kuten reitit, viheralueen laajuus, monimuotoinen luonto ja luonnon elementit, kuten vesiympäristöt, sekä alueen kunnossapito, joka näkyy siisteytenä ja alueen huolenpitona. Hyvän kaupunkielämän näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti sijoitettu ja toteutettu kaupunkivihreä myös vähentää ihmisten altistumista kaupunkiympäristön terveydelle haitallisille vaikutuksille (esimerkiksi melu, huono ilmanlaatu, lämpösaarekilmiö), sekä toimii kaupunkiympäristössä osana esimerkiksi luonnonmukaisia hulevesien hallinnan ratkaisuja.

2.3. Seututason merkitys kaupunkivihreän kehittämisessä

Seututaso on kaupunkivihreän kehittämisessä keskeinen mutta institutionaalisesti heikosti määritelty hallinnon taso. Se toimii välttämättömänä koordinaatitasona kansallisen ja EU-tason politiikan sekä kunnallisen toimeenpanon välillä erityisesti toiminnallisilla kaupunkiseuduilla, joissa viherrakenteet ja ekologiset verkostot ylittävät kuntarajoja. Seututaso täyttää hallinnollisen aukon maakuntatason aluesuunnittelun ja kuntatason toteutuksen välillä, mutta sen strateginen asema ja toimintaedellytykset ovat jääneet epäselviksi.

Vaikka seututasolla on käytössään yhteistyövälineitä kuten MAL-sopimukset ja seudulliset kehityskuvat, niiden vapaaehtoinen ja sektorikohtainen luonne on johtanut siihen, että kaupunkivihreän näkökulma jää usein marginaaliin. MAL-sopimukset painottuvat tyypillisesti maankäytön, liikenteen ja asumisen kysymyksiin, jolloin viherrakenteiden ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen jää toissijaiseksi tai irralliseksi. Lisäksi seututason ja maakuntatason välinen institutionaalinen sekoittuminen hämärtää vastuita ja heikentää mahdollisuuksia pitkäjänteiseen, strategisesti johdettuun viherympäristöjen kehittämiseen. Seututaso olisi kuitenkin juuri se hallinnon taso, jolla voidaan rakentaa ekologisesti yhtenäisiä, ilmastoviisaita ja sosiaalisesti saavutettavia viherrakenteita yli kuntarajojen – mutta tämä edellyttää selkeää mandaattia, rakenteita ja resursseja (CO-CARBON 2023).

Jotta seututaso voisi täyttää tehtävänsä kaupunkivihreän edistämisessä, tarvitaan sen institutionaalisen aseman vahvistamista, resursointia ja strategista selkeyttämistä. Kaupunkivihreä tulisi tunnistaa osaksi seudullista elinvoimaa, ilmastokestävyyttä ja hyvinvointia – ei vain ympäristökysymyksenä, vaan laaja-alaisena kaupunkikehityksen elementtinä.

SUUNNITTELU- JA OHJAUSVÄLINEET SEUTUTASOLLA

- seudullinen vihersuunnitelma (ohjeellinen, ei lakisääteinen)
- MAL-suunnittelu esim. kehityskuva, rakennesuunnitelma, maankäytön tulevaisuuskuva, seudun yhteinen yleiskaava
- MAL-sopimus (koskee vain suurimpia kaupunkiseutuja, poliittinen, ei juridinen sitovuus)

TOIMIJATAHOT

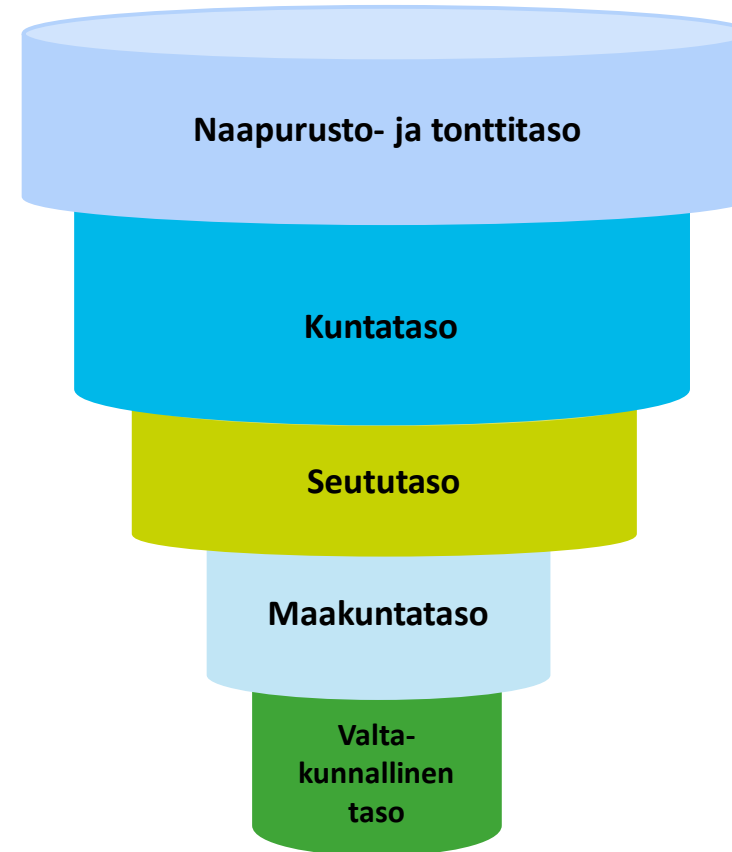
- MAL-verkosto, seudulliset yhteistyöryhmät
- kunnat
- valtion viranomaiset, joiden toimialaa MAL-suunnittelu koskee

Toimintaympäristö kaupunkivihreän suunnittelussa

Kaupunkivihreän suunnittelu edellyttää monitasoista järjestelmää, jossa valtakunnalliset linjaukset luovat raamit, maakunta ja seututasot sovittavat yhteen kuntarajat ylittäviä verkostoja, ja kunnat toteuttavat ratkaisut kaavoituksen kautta. Jokaisella tasolla on oma tehtävänsä: kansallinen ohjaus määrittää strategiset tavoitteet, maakunta sovittaa yhteen laajoja kokonaisuuksia, seututasolla koordinoidaan kuntarajat ylittävät viherrakenteet, ja kunnat ohjaavat viherrakentamista käytännön tasolla.

Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän tasolla on kuitenkin merkittävä aukko: **lainsäädännössä ei edellytetä kaupunkiseudun tasolla laadittavaksi viherrakennesuunnitelmaa tai kaupunkiseudun yhteistä yleiskaavaa.** Maakuntakaava on usein liian yleispiirteinen, ja kuntien yleiskaavat keskittyvät omiin alueisiinsa, jolloin esimerkiksi pääkaupunkiseudun yhteinen viherverkko jää ilman koordinoitua suunnittelua (Uudenmaan liitto 2025).

Alueidenkäyttölaki mahdollistaa kaupunkiseuduilla kuntien yhteisen yleiskaavan laatimisen, mutta niitä on laadittu vain harvoilla kaupunkiseuduilla. Tällä hetkellä ylikunnallinen yhteensovitus perustuu vapaaehtoiseen yhteistyöhön, mutta tarve seudulliselle viherrakenteen suunnittelulle ja yhteisille toimintamalleille kasvaa kaupunkien laajentuessa ja viherverkostojen kytkeytyessä toisiinsa yli rajojen (Uudenmaan liitto 2025; ARVO-hanke 2024). **Seututaso on kriittinen, jotta viherrakenteet voidaan integroida strategisesti osaksi kaupunkiseutujen kehittämistä** – ei vain fyysisenä ympäristönä, vaan elinvoiman ja ilmastokestävyyden elementtinä.

Naapurusto- ja tonttitaso

- yleissuunnitelmat
- katu- ja puistosuunnitelmat

Kuntataso

- alueidenkäytön strategiat ja ohjelmat
- yleiskaava
- osayleiskaava
- kaavarunko ja suunnitteluperiaatteet
- asemakaava

Seututaso:

- alueellinen kehittämisohjelma
- seudullinen työ (kaupunkiseutusuunnitelma, kehityskuvat tai MAL-yhteistyö)

Maakuntataso:

- maakuntasuunnitelma ja maakuntakaava

Valtakunnallinen taso (kansallinen ohjaus)

- lait, tavoitteet
- EU:n ennallistamisasetus ja kansallinen ennallistamissuunnitelma

Kuva. Seudullisen kaupunkivihreän suunnittelujärjestelmän tasot

Kaupunkivihreän haasteet seututasolla

Suuret ekologiset ja yhteiskunnalliset haasteet – kuten ilmastonmuutos ja luontokato – pakottavat tarkastelemaan viherympäristöjen suunnittelua ja suojelua yli hallinnollisten rajojen. Myös ilmastonmuutoksen vaikutukset, kuten kuumuus, tulvariskit ja luontopohjaisten ratkaisujen tarve, korostavat tarvetta rakentaa ekologisesti yhtenäisiä ja toiminnallisesti kestäviä viherrakenteita, jotka ulottuvat yli kuntarajojen.

Työn vuorovaikutuksen aikana esiin nousivat erityisesti seuraavat seudullisen tason haasteet:

- **Seudullisen yhteistyön heikkous**

Seudullinen näkökulma jää hajanaiseksi, ja viherrakenteen näkyvyys seudullisessa yhteistyössä on vähäistä. Yksityinen maanomistus sekä pitkät etäisyydet vaikeuttavat yhtenäisten ratkaisujen löytämistä. MAL-verkoston kaltaisia foorumeita hyödynnetään, mutta seudullisen tason sitoutuminen on edelleen riittämätöntä.

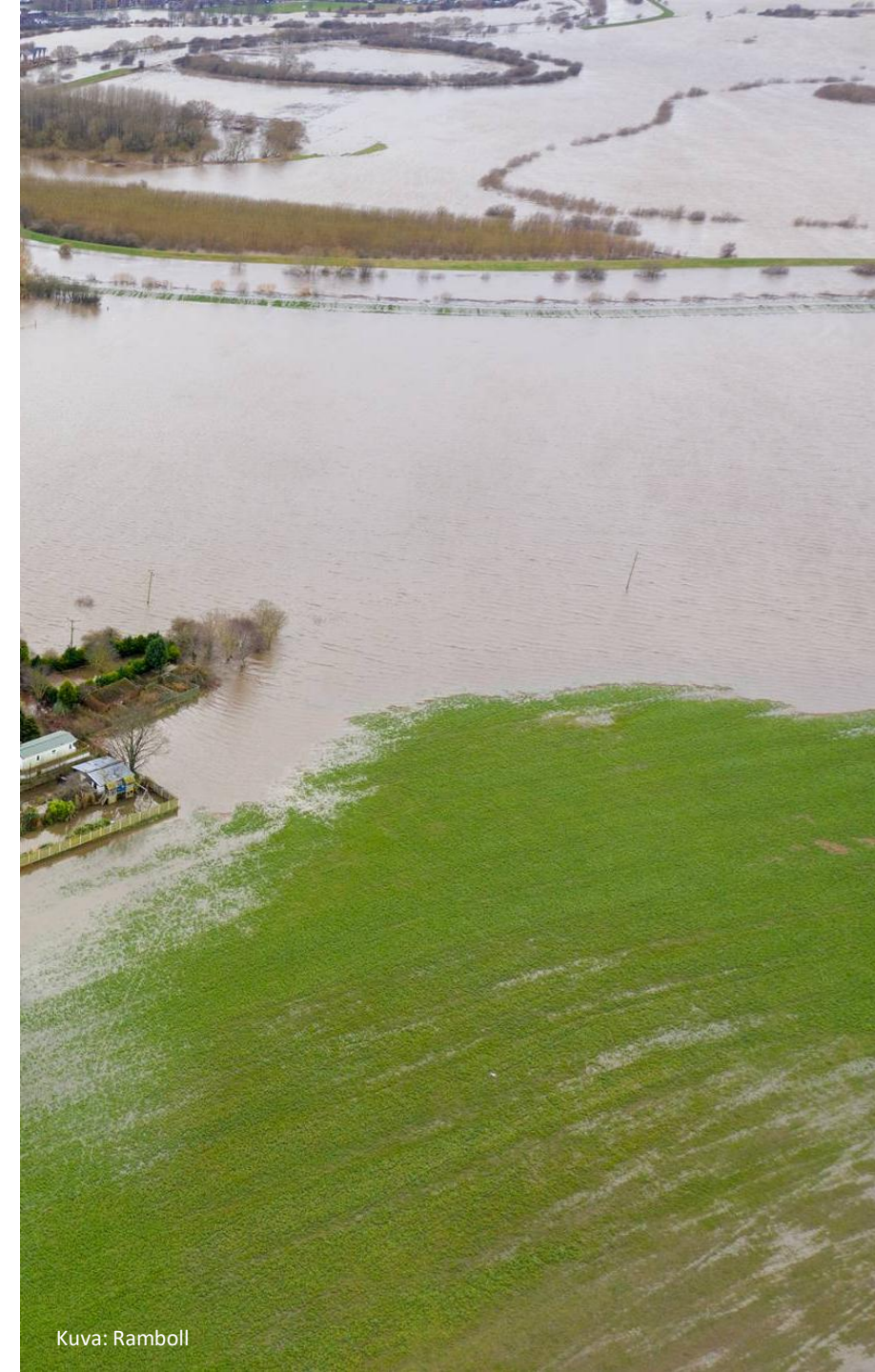
- **Strategioiden ristiriidat ja kaupunkirakenteen tiivistyminen**

Kaupunkien strategiat ja päätökset sisältävät usein ristiriitoja: tiivistämistavoitteet ja taloudelliset paineet voivat olla vastakkain viherrakenteen turvaamisen kanssa. Tiiviissä rakenteessa viherrakenteen lisääminen on vaikeaa, kun tilaa ja resursseja on rajallisesti.

- **Hallinnolliset esteet**

Viheryhteyksiä katkaisevat usein liikenneväylät, kuten valtion hallinnoimat maantiet ja rautatiet sekä ratapihat. Haasteena ei ole vain rahoitus, vaan myös eri toimijoiden yhteisen tahtotilan ja vastuunjaon puute. Seudullinen ja valtionhallinnon välinen yhteistyö ei riittävästi tue yhtenäisten viherrakenteiden toteutumista.

Seuraavalla sivulla on esitetty ja syvennetty kaupunkivihreään liittyviä keskeisiä haastekokonaisuuksia työssä toteutetun vuorovaikutuksen pohjalta.

Kuva: Ramboll

Muut kaupunkivihreän edistämiseen liittyvät haastekokonaisuudet vuorovaikutuksen pohjalta

Haasteet, jotka ovat yleisiä kaikelle kaupunkivihreän kehittämiselle

- **Rahoituksen niukkuus ja arvoalinnat**
Kaupunkivihreän kehittämistä rajoittaa usein julkisen rahan puute ja se, että varoja kohdennetaan ensisijaisesti muihin kohteisiin, kuten liikenneväyliin. Tiivistyvillä kaupunkiseuduilla viherrakenne kilpailee tilasta ja resursseista muiden maankäytön tarpeiden kanssa. Strategisuuden ja kunnianhimon puute vaikeuttaa pitkäjänteistä viherrakenteen edistämistä, ja kaupunkiseutujen kasvun paineet asettuvat usein ristiriitaan sen turvaamisen kanssa.
- **Viherrakenteen aseman heikkous suunnittelussa**
Viherrakenne ei ole suunnittelun ja kaavoituksen lähtökohta, vaan jää usein muiden tavoitteiden varjoon. Tämä näkyy myös siinä, että viherrakenteen turvaamiselle ei ole asetettu sitovia velvoitteita tai systemaattista ohjausta. Kaavoituksessa ei ole velvoittavia määräyksiä kaupunkivihreän määrästä tai laadusta, mikä heikentää viherrakenteen asemaa suhteessa muihin maankäytön tavoitteisiin.
- **Resurssien riittämättömyys ja informaatiotulva**
Suunnittelijoiden työtä vaikeuttaa rajallinen resurssipohja ja laaja tietomäärä, jonka hallinta on haastavaa. Resurssien niukkuus luo jännitteitä.
- **Lainsäädännön puutteet kaupunkivihreän turvaamisessa**
Maankäyttöä ohjaavan lainsäädännön keinot eivät ole tarpeeksi vaikuttavia.
- **Tavoitteiden ja mittarien puuttuminen**
Numeeriset tavoitteet ja mittarit puuttuvat, mikä estää viherrakenteen vaikutusten arvioinnin ja seurannan. Ilman mitattavia tavoitteita viherrakenteen asemaa ei pystytä perustelemaan riittävän vahvasti suhteessa muihin maankäytön tarpeisiin.

Haasteet, jotka liittyvät erityisesti laadun kehittämiseen

- **Strategisen ja kokonaisvaltaisen suunnitteluotteen puuttuminen.** Kaupunkivihreän edistäminen on monihyödyllinen ratkaisu, mutta edelleen sitä toteutetaan erillään muusta suunnittelusta. Viherrakenteen edistäminen linkittyy myös alueen asukkaiden viihtyvyyteen, terveyteen ja hyvinvointiin eli sosio-ekonomisiin näkökulmiin. Linkitys kaupungin muihin strategiaan tavoitteisiin sekä suunnitteluun parantaisi myös kaupunkivihreän laadun kehittämistä.
- **Viheralueiden arvon näkymättömyys päätöksenteossa**
Rakennusoikeuden rahallinen arvo ohittaa usein viheralueiden tuottamat hyödyt, ja viheralueet nähdään helposti tonttivarantoina. Samalla viherrakenteen hyödyt – kuten terveysvaikutukset ja kustannussäästöt – eivät näy taloudellisina mittareina, mikä heikentää niiden painoarvoa päätöksenteossa. Seutupaneeleissa korostettiin tarvetta tehdä laskelmia viherrakenteen tuottamista hyödyistä ja kustannussäästöistä esimerkiksi terveystalouden näkökulmasta.
- **Hyötyjen näkymisen viive**
Kaupunkivihreän hyödyt ilmenevät usein vasta vuosikymmenten aikajänteellä, kun taas päätöksenteossa painottuvat lyhyen aikavälin taloudelliset ja poliittiset paineet. Tämä tekee viherrakenteen pitkäjänteisistä investoinneista vaikeammin perusteltavia.
- **Osaamisvaje ja asenteet**
Päätöksenteossa on osaamisvajetta kaupunkiekologian ja viherrakenteen hyötyjen ymmärtämisessä. Lisäksi asukkaiden odotukset – kuten toiveet siististä ja hoidettuna näyttävästä ympäristöstä – voivat olla ristiriidassa monimuotoisempien ja ekologisesti kestävämpien ratkaisujen kanssa. Tämä hidastaa viherrakenteen laadun kehittämistä. Lisäksi myös suunnittelun tasolla on puutteellista tietoa ja ymmärrystä kaupunkivihreän laatutekijöistä, tavoitteista ja niiden jalkauttamisesta suunnitelmiin.

3. Seututason hyvät käytännöt

3.1. Hyviä käytäntöjä kaupunkivihreän edistämisessä

Työn asiantuntijavuorovaikutuksen aikana todettiin, että monia hyviä käytäntöjä toteutetaan jo kaikilla suunnittelun tasoilla. Näitä käytäntöjä kerättiin sekä seutupaneeleista että kyselystä. Muiden kuin seututason kaupunkivihreän suunnittelun käytäntöjä ja potentiaaleja on kerätty liitteeseen 3.

Kyselyn tulosten perusteella (n=48) monet kunnat ja kaupungit huomioivat kaupunkivihreän lisäämisen ja parantamisen maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa sekä muilla toimialoilla. Vastaajat korostivat työkaluja kuten viherkertoimen käyttöä, vihersormien kautta kytkeytyvyyden huomioimista, saavutettavuuden periaatteita, viher- ja virkistysalueverkostojen selvityksiä, siniviherverkostojen tarkasteluja paikkatiedon avulla ja lupaviranomaisten lausuntomenettelyjä. Seudullinen yhteistyö, kuten MAL-verkostossa toimiminen, koetaan tärkeänä vertaistuen ja uuden tiedon lähteenä. Kunnat myös osallistuvat erilaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kuten ARVO-hanke. Pilottihankkeissa testataan ja jaetaan hyviä käytäntöjä (esim. Kestävä kaupunki –ohjelma).

Väline	Esimerkkejä ja kuvauksia kyselystä ja työpajoista hyvistä käytännöistä kaupunkivihreän edistämisessä
Strategiat ja ohjelmat	LUMO-ohjelmat, metsäohjelmat, viherrakenteen kehityskuvat, ympäristö- ja ilmasto-ohjelmat, pormestariohjelmat
Selvitykset, analyysit ja työkalut	Luontoselvitykset, ekosysteemipalvelu- ja paikkatietoanalyysit, siniviherrakenneselvitykset, paikkatietojärjestelmä (esim. Zonation, Scalgo, Planect), hiilikartat
Alueidenkäytön suunnitelmat eri tasoilla	Maakunta-, yleis- ja asemakaavat, kaavarungot ja rakennemallit, joissa osoitetaan viheralueet, viheryhteydet
Viherkerroin ja vihertehokkuus	Tonttikohtainen viherkerroin, korttelikohtainen viherkerroin, alueellisen viherkertoimen pilotit (ARVO-hanke)
Suunnittelu-ohjeet ja määräykset	Kaupunkitilaohjeet, rakennustapaohjeet, puulinjaukset, rakennusjärjestys ja ympäristönsuojelumääräykset
Hoito- ja käyttö-suunnitelmat	Viheralueiden hoitoluokitukset, kunnossapidon ohjeistukset, kansalliset tuotekortit ja tieympäristön hoito-ohjeet
Seudullisen yhteistyön muodot	MAL-sopimukset, työryhmät, lausuntomenettelyt ja viranomaisneuvottelut
Uudet käytännöt ja mittarit	ekologinen kompensatio, Green Flag -luokitus, RAMS-luokitus

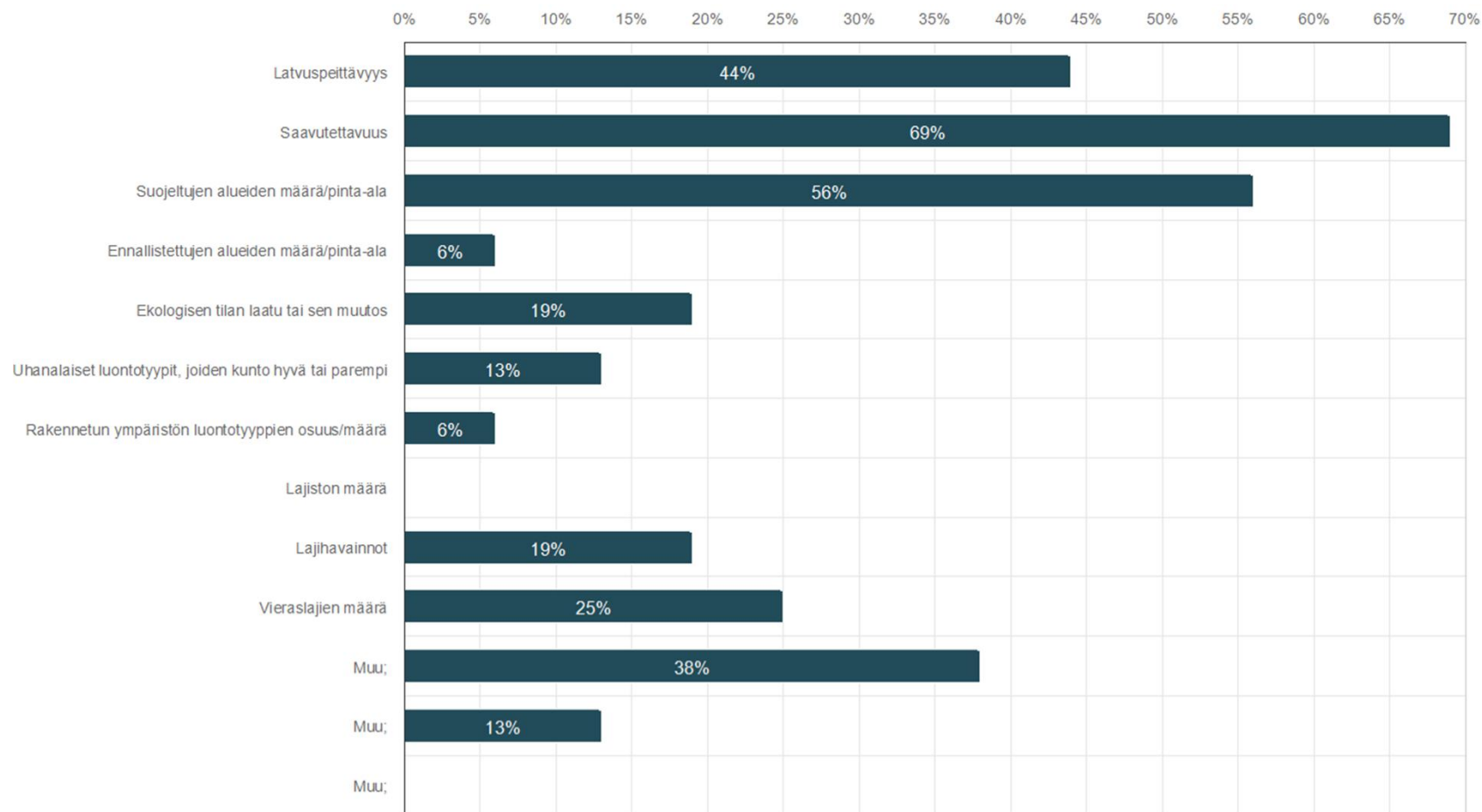
3.1. Hyviä käytäntöjä kaupunkivihreän edistämisessä

Millaisia mittareita (määrällisiä tavoitteita) kaupunkivihreälle organisaatiossasi on asetettu? (n=16)

Hankkeessa toteutetun kyselyn mukaan määrällisiä tavoitteita kaupunkivihreälle oli asettanut 36 % vastaajista (n=47).

Määrällisistä tavoitteista eniten vastaajilla on käytössä kaupunkivihreän **saavutettavuuteen** liittyvät mittarit, esim. 3-30-300-periaate (69 %), **suojeltujen alueiden määrä/pinta-ala** (56 %) tai **latvuspeittävyys** (44 %).

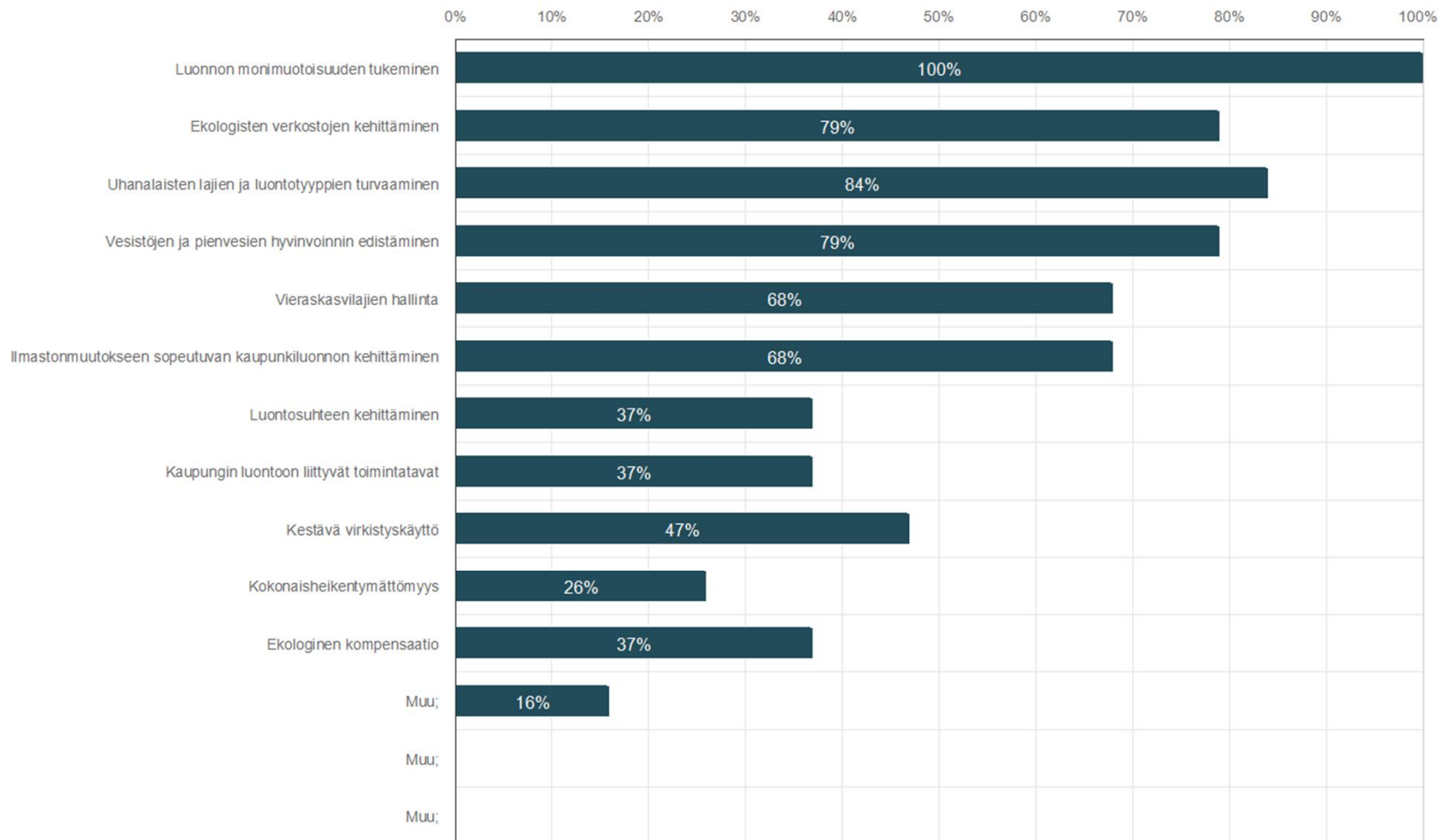
3.1. Hyviä käytäntöjä kaupunkivihreän edistämisessä

Minkälaisia laadullisia tavoitteita kaupunkivihreälle organisaatiossasi on asetettu? (n=19)

Kyselyssä kysyttiin myös erilaisista laadullisista tavoitteista, joita organisaatioissa on jo asetettu kaupunkivihreän edistämiseksi. Vastaajista kaupunkivihreän laadullisia tavoitteita oli asettanut 46 % (n=46).

Tavoitteita oli asetettu eniten **luonnon monimuotoisuudelle** (100 % vastaajista), **uhanalaisten lajien ja luontotyyppien turvaamiselle** (84 %), **ekologisten verkostojen kehittämiseksi** (67 %) sekä **vesistöjen ja pienvesien hyvinvoinnin edistämiseksi** (79 %). Lisäksi ilmastonmuutokseen sopeutuvan kaupunkiluonnon kehittäminen ja vieraslajien hallinta nousivat tavoitteissa esille (kumpikin 68 %) (n=19).

3.2. Esimerkkejä seututason hyvistä käytännöistä

Seututaso voi yhdistää kuntien ja maakunnan näkemykset strategiseksi kokonaisuudeksi, joka huomioi viherrakenteen, ilmaston ja maankäytön. Näkökulma mahdollistaa viherrakenteen ja maankäytön yhteensovittamisen yli hallinnollisten rajojen, jolloin viherrakenne voidaan nähdä osana laajempaa yhdyskuntarakenteen ja elinympäristön kokonaisuutta.

Keskeistä on, että seudut luovat yhteisen suunnan viherrakenteen kehittämiseksi ja kytkevät sen tiiviisti osaksi kaavoitusta, MAL-suunnittelua ja alueellisia ohjelmia. Tärkeää on myös tiedon yhteismitallisuus, joka mahdollistaa seudullisen tason seurannan ja päätöksenteon. Samalla seudulliset ohjelmat ja hankkeet tarjoavat käytännön välineitä viherrakenteen määrän, laadun ja saavutettavuuden parantamiseen kuntien yhteistyönä.

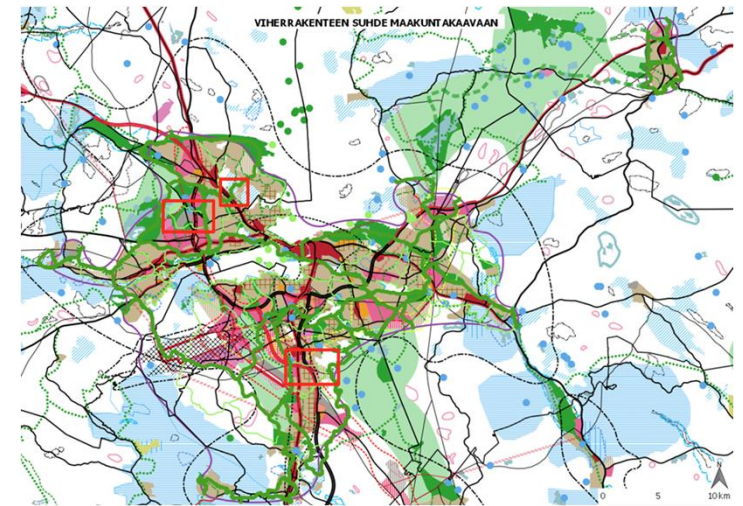
Raportissa tuodaan esille vuorovaikutuksessa esiin nousseita esimerkkejä sekä jo olemassa olevista hyvistä käytännöistä että kehittämisen mahdollisuuksista. Liite 2 listaa lisää kerättyjä esimerkkikohteita Pohjoismaista ja Liite 3 ja 4 kokoaa tarkempia esimerkkejä muilta suunnittelun tasoilta.

ESIMERKKI 1

Tampereen kaupunkiseudun viherrakenne

Tampereen seudullista viherrakennetta lähestytään neljän teeman kautta; ekologinen, virkistys, kaava ja ilmasto. Paikkatietopohjaisella tarkastelulla on luotu kokonaiskuva alueella olevista luonnonsuojelualueista ja tärkeistä elinympäristöistä, jossa on mukana myös alueiden väliset yhteydet.

Tavoitteena on luoda seudullinen, pysyvä ja ekologisesti laadukas viherrakenne, jonka laadun turvaaminen ja kehittäminen on kunnille erityinen ylpeydenaihe ja osa koko kaupunkiseudun brändiä ja imagoa. Samalla pyritään vastaamaan seudulle asetettuihin ilmasto- ja luonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteisiin sekä kehittää rakenteellinen kokonaisuus, johon voidaan jatkossa liittää muita teemoja laatua rikastuttamaan.

Kuvassa seudullisen viherrakenteen taustalla esitetään Pirkanmaan Maakuntakaava. Punaisilla laatikoilla on osoitettu kohdat, joissa viherrakenteen toteutuminen on hyvä sovittaa maakuntakaavan tavoitteisiin tarkemmalla suunnittelulla. Lähde: Tampereen kaupunkiseudun viherrakenne, 2019

3.2. Esimerkkejä seututason hyvistä käytännöistä

ESIMERKKI 2

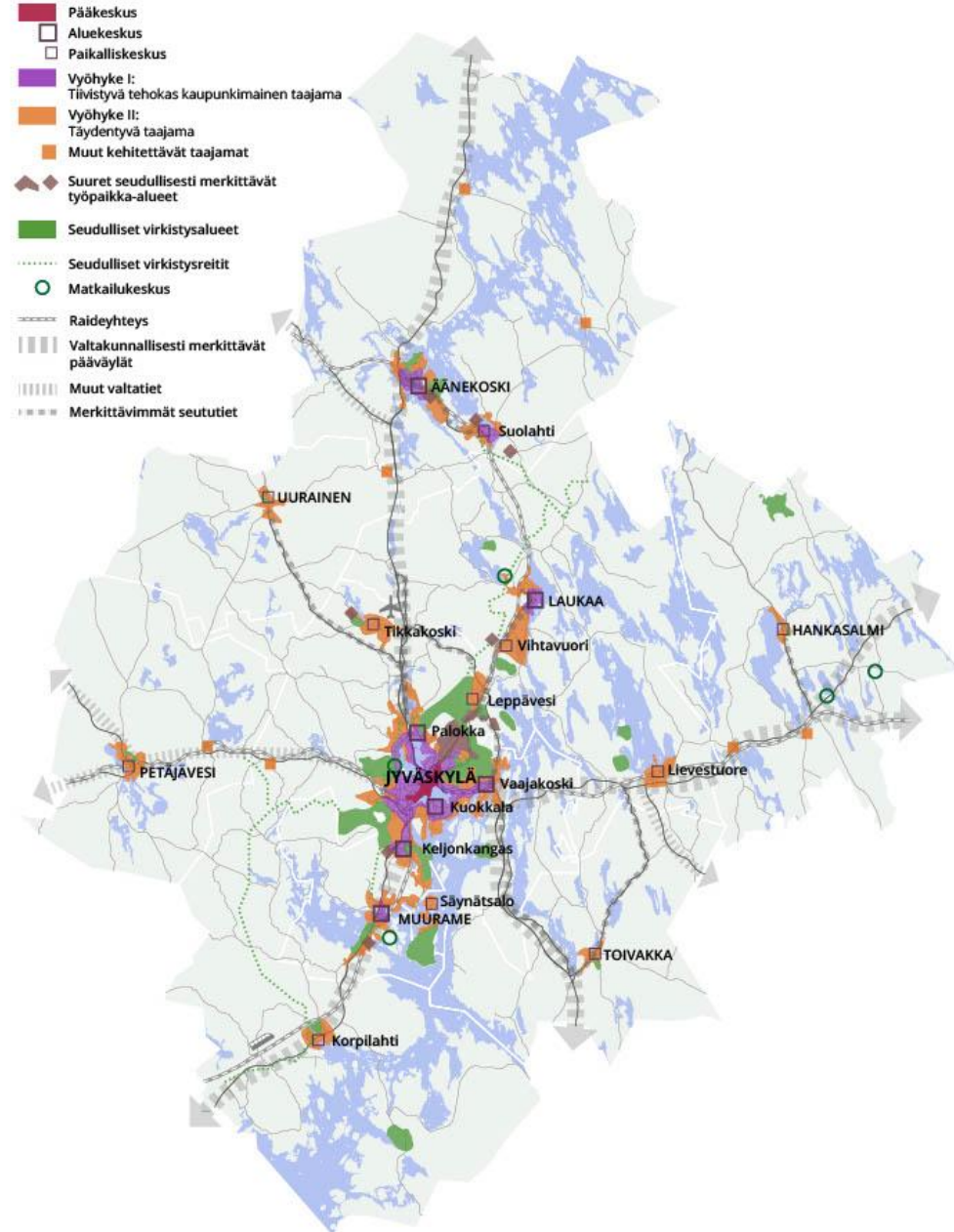
MAL-kehityskuva, Jyväskylä

Jyväskylän seudun MAL-kehityskuva on kahdeksan kunnan yhteinen, karttapohjainen pitkän aikavälin suunnitelma alueen yhdyskuntarakenteesta, viherrakenteesta ja liikennejärjestelmästä. MAL-kehityskuvassa tarkennetaan ja konkretisoidaan Jyväskylän kaupunkiseudun MAL-sopimukseen kirjattuja tavoitteita ja toimenpiteitä viemällä ne kartalle.

Tavoitteena on ohjata seudun väestönkasvua sekä maankäyttöä ja liikennejärjestelmän kehittämistä hallitusti siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kestävydestä ja vähähiilisuudesta toteutuvat. Erityisenä lisänä viheryhteydet ja virkistys on nostettu keskeiseksi teemaksi kehityskuvassa. Varsinkin kytkeytyvyys ja viherrakenteen säilyttäminen kuvataan tärkeiksi teeman tavoitteissa:

- Tunnistetaan seudullisen ja paikallisen viherverkoston muoto ja rooli
- Säilytetään laajat rakentamattomat metsäiset alueet ja niiden väliset merkittävät yhteydet
- Turvataan viherpinta-ala asuinalueiden läheisyydessä. Virkistyskohteiden ja -alueiden saavutettavuutta parannetaan
- Kehitetään yhtenäistä ja kytkeytynyttä reitistöä
- Tunnistetaan viherrakenne tulevaisuuden seudullisena vetovoimatekijänä ja kehitetään seudun keskeisiä virkistyskohteita.

JYVÄSKYLÄN SEUDUN MAL-KEHITYSKUVA 2040, 22.12.2022

Tiivistys seututason nykyisistä hyvistä käytännöistä

Taulukko kokoaa yhteen seututason kaupunkivihreän kehittämisen keskeiset hyvät käytännöt, joilla viherrakenteen suunnittelua, tietopohjaa ja yhteistyötä tällä hetkellä vahvistetaan. Osa-alueet on muodostettu sen perusteella, millaiset teemat ovat nousseet vahvimmin esiin seudullisissa vuorovaikutustilaisuuksissa ja kyselyssä. Ne heijastavat seutujen tämänhetkistä tarvetta vahvistaa yhteistä suuntaa, parantaa yhteistyötä ja luoda käytännön toteutusta tukevaa tietopohjaa.

Osa-alue	Kuvaus	Keskeiset hyvät käytännöt ja esimerkit	Vastuutahot
1. Strateginen suunnittelu ja seudullinen yhteinen suunta	Osa-alue kuvaa sitä, miten seudut rakentavat yhteisen tahtotilan viherrakenteen, ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen sekä maankäytön yhteensovittamiselle. Strateginen ohjaus antaa raamit muulle seudulliselle työlle.	- Suunnittelun, vuoropuhelun ja yhteistyön jatkuvuus - Seudun kuntien yhteinen kaupunkivihreän visio ja prioriteettien määrittely – yhteinen tahtotila myös valtion suuntaan. Käytäntö on jo joillakin seuduilla olemassa, suositellaan kaikille seuduille.	kunnat, seudulliset yhteistyöverkostot
2. Alueellinen yhteistyö ja hallinnollinen koordinaatio	Seudullinen viherrakenteen kehitystyö nojaa pysyvään yhteistyöhön, vastuunjakoon ja organisoituun yhteistyöhön. Osa-alue kuvaa rakenteita, joiden avulla kunnat, maakunnat ja muut seudulliset toimijat voivat tehdä pitkäjänteistä yhteistyötä.	- Yhteistyöfoorumit ja pilotit - Ylikunnallinen yhteistyö rajatuilla alueilla (esim. retkeilyalueen yhteissuunnittelu kuntarajan molemmilla puolilla naapurikunnan kanssa)	MAL-yhteistyöryhmät, kunnat, maakuntaliitot, virkistysalue-yhdistykset, elinvoimakeskukset
3. Tiedonhallinta, seuranta ja mittaristo	Seututason työ tarvitsee yhteistä tietopohjaa, vertailtavia mittareita ja jaettua ymmärrystä viherrakenteen tilasta. Osa-alue kokoaa käytännöt, joilla seudut rakentavat tietoon perustuvaa johtamista.	- Seudullinen maanpeiteaineisto. Erityisesti HSY on ollut edelläkävijänä. SYKE on ryhtynyt kokoamaan valtakunnallisesti. - Yhteistyö elinvoimakeskukset–maakuntaliitto–kunnat tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.	SYKE, maakuntaliitot, Elinvoimakeskukset, muut seudulliset kuntayhtymät
4. Toimintamallit, ohjelmat ja hankkeet	Osa-alue kuvaa konkreettisia tapoja jalkauttaa strategiset tavoitteet ja vahvistaa seudullista yhteistyötä käytännön toteutuksen kautta: hankkeiden, ohjelmien ja toimintamallien avulla.	- Esimerkkimalli: Luontoaskel terveyteen (Lahti, HY, P-H hyvinvointialue). - Yhteistyö yliopistojen kanssa (Ekokumppanit, Uuvi). - MAL-kehityskuvat/rakennesuunnitelmat ym.: viherrakenne ja liikennejärjestelmä integroidusti (esim. Jyväskylä).	Maakuntaliitot, kunnat, hyvinvointialueet, tutkimuslaitokset

4. Seututason kaupunkivihreän kehittämisen mahdollisuuksia

4.1. Kehittämisen mahdollisuuksia kaupunkivihreän edistämiseksi

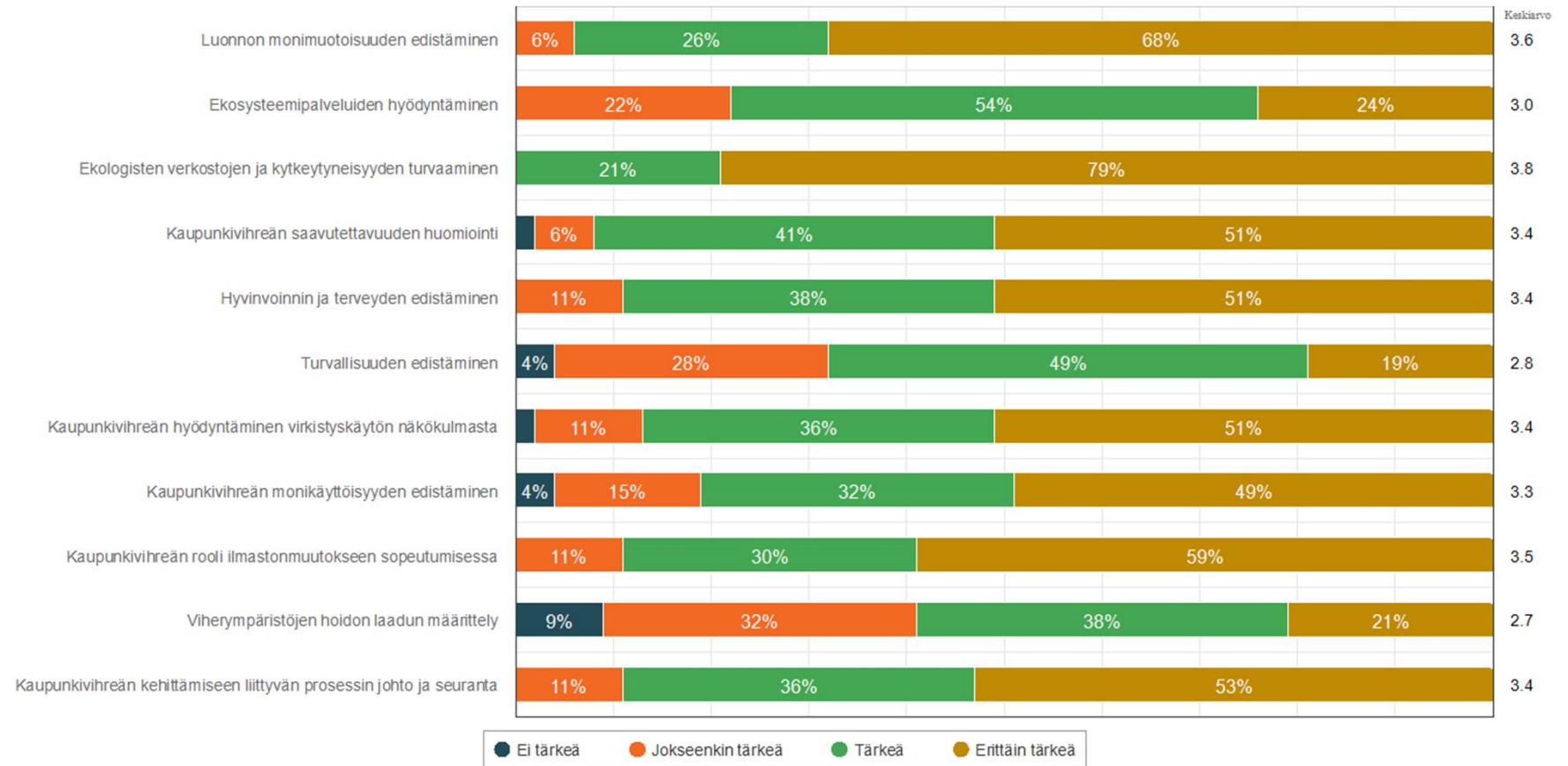
Hankkeessa toteutetun kyselyn perusteella kaikkein tärkeimmät edistettävät teemat seututasolla ovat **ekologisten verkostojen ja kytkeytyneisyyden turvaaminen** (79 % piti erittäin tärkeänä) sekä **luonnon monimuotoisuuden edistäminen** (68 %).

Molemmat teemat ovat perusta kaupunkivihreän toimivuudelle. Tulokset osoittavat, että seututasolla tunnistetaan selkeä tarve vahvistaa viherrakenteen kokonaisuutta.

Myös **kaupunkivihreän rooli ilmastonmuutokseen sopeutumisessa** nousi kyselyssä tärkeäksi näkökulmaksi (59 % koki erittäin tärkeäksi). Tämä kertoo siitä, että viherrakenteen merkitys esimerkiksi tulvariskien hallinnassa, lämpösaarekkeiden lieventämisessä ja hulevesien käsittelyssä on tunnistettu, mutta käytännön ratkaisut eivät ole yhtenäisiä ja vaihtelevat.

Vastauksissa korostuu myös kaupunkivihreän kehittämiseen liittyvän **prosessin johdon ja seurannan edistäminen**, mikä nousi vahvasti esiin myös tämän hankkeen vuorovaikutustilaisuuksissa. Lisäksi **hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä** sekä **ekosysteempipalveluiden hyödyntämistä** ovat kaikki vastaajat pitäneet vähintään jokseenkin tärkeänä.

Miten painottaisit seuraavien teemojen edistämisen tärkeyttä seututasolla? (n=47)

Tiivistys

Taulukko kokoaa yhteen seututason viherrakenteen kehittämisen mahdollisuuksia, joilla viherrakenteen suunnittelua, tietopohjaa ja yhteistyötä voidaan vahvistaa. Aineisto analysoitiin ja koostettiin seututason näkökulmasta työn vuorovaikutuksen tuloksista siten, että eri toimijoiden havainnot, tarpeet ja kehittämis ehdotukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Taulukko esittää tiivistetysti ne keskeiset keinot, joilla seudut voivat vahvistaa viherrakenteen suunnittelua, tietopohjaa ja yhteistyötä. Näitä teemoja avataan suositusluvussa tarkemmin.

Osa-alue	Tarkoitus / pääviesti	Keskeiset toimenpiteet ja esimerkit	Vastuutahot
1. Strateginen suunnittelu ja seudullinen yhteinen suunta	Määrittää seudun yhteiset tavoitteet viherrakenteen, ilmaston ja maankäytön yhteensovittamiseksi.	- Seudullinen strateginen viherverkosto-ohjelma, joka on maakuntakaavaa tarkempi ja tarkastelee useampaa teemaa, esim.: ekologia, virkistys, ilmasto ja kaava. Samalla yhteinen sitoutuminen viheryhteyksien tunnistamiseen ja parantamiseen. - MAL-tavoitteiden päivittäminen: kerrosala- ja asukastiheyksien rinnalle vihertavoitteet ja aikataulutetut toteuttamishjelmat. - Seudulliset raja-arvot viheralueiden määrälle ja laadulle suhteessa asukasmääriin ja kerrosalatavoitteisiin.	kunnat, seudulliset yhteistyöverkostot
2. Alueellinen yhteistyö ja hallinnollinen koordinaointi	Rakentaa pysyviä rakenteita seudulliselle yhteistyölle, vastuunjaolle ja päätöksenteolle.	Erilaisia yhteistyöfoorumeita ja pilotteja tulee jatkossakin kehittää ja hyödyntää. Erityisesti seudullista yhteistyötä tulee lisätä ja löytää yhteisiä mahdollisuuksia kaupunkivihreän edistämiseksi.	Elinvoimakeskukset, YM, kunnat
3. Tiedonhallinta, seuranta ja mittaristo	Mahdollistaa tiedolla johtamisen, vertailun ja päätöksenteon maakunnallisella ja seudullisella tasolla.	- Seudullinen tietopohja ja mittaristo: latvuspeittävyys, saavutettavuus, viherpinta-ala/asukas, paikkatietoaineistot (esimerkkinä MAL –indikaattorit lähiluonnon saavutettavuudesta). SYKE on tuottanut jo kuntakohtaista tietoa ja näistä on laskettavissa myös seudulliset luvut. Seuraavaksi on tarkasteltava, miten tieto saataisiin käyttöön seuduilla. - Seudullinen saavutettavuusanalyysi: viheralueiden saavutettavuuden ja käyttöpaineen arviointi osana mittaristoa. - Terveystaloudelliset ja hyvinvointivaikutusten laskelmat osaksi suunnittelua (esimerkkinä kansallinen luontoterveys –ohjelma, THL koordinoi).	SYKE, maakuntaliitot, elinvoimakeskukset, muut seudulliset kuntayhtymät
4. Toimintamallit, ohjelmat ja hankkeet	Vie strategiset tavoitteet käytäntöön ja edistää viherrakenteen toteutusta seudullisessa yhteistyössä.	- Luontoviisaat seudut –malli (vertaa Luontoviisaat kunnat) tukemaan seudullisen kaupunkivihreän edistämistä - Yksityisten maiden luonnonarvomarkkinat (luonto-, maisema-, virkistysarvot).	Maakuntaliitot, kunnat, hyvinvointialueet, tutkimuslaitokset

4.1. Kehittämisen mahdollisuuksia

ESIMERKKI 3

Siniviherverkosto, Lyonin metropolialue, Ranska

Siniviherverkosto on Lyonissa nostettu koko kaupunkikehityksen läpileikkaavaksi runkorakenteeksi, ei erilliseksi teemaksi. Lyonin metropolialueen siniviherverkoston (ransk. *Trame verte et bleue, TVB*) suunnitelma ja strategia on lähes 60 kunnan yhteinen kokonaisuus, jonka tarkoituksena on turvata ja vahvistaa luonnon ydinalueiden ja ekologisen verkoston toimivuus nopeasti kasvavassa ja tiiviissä kaupunkiympäristössä. Kyseessä on seututason suunnitelma, joka määrittelee alueen viherrakenteen, sinirakenteen sekä näiden muodostaman ekologisen jatkumon.

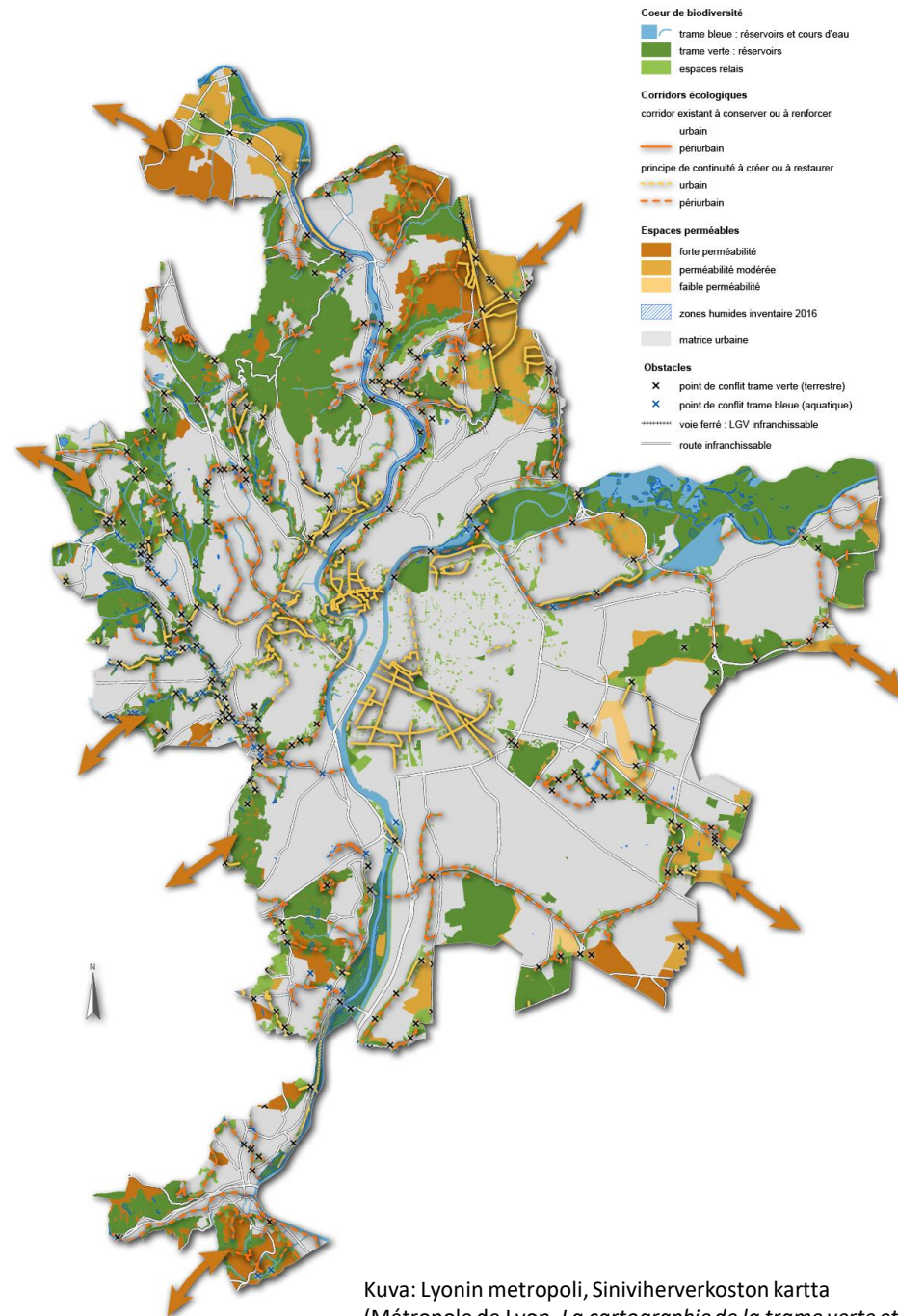
Suunnitelmassa yhdistetään luonnonympäristöjen suojeleminen, maankäytön ohjaus, liikennejärjestelmän kehittäminen ja vesiekosysteemien vahvistaminen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Suunnitelman tarkoituksena on tarjota Lyonin metropolialueen palveluille sekä muille alueen suunnittelun ja hoidon toimijoille menetelmällisiä työkaluja, jotka auttavat toteuttamaan toimia ekologisten yhteyksien vahvistamiseksi.

Tavoitteet

Tavoitteena on kattaa kaikki ekologiset yhteydet ja siten hillitä verkoston heikentymistä nykyistä tehokkaammin. Kyse ei ole enää vain maisemallisesti tai lajeiltaan merkittävien alueiden suojelemisesta, vaan yhtenäisen ja toisiinsa kytkeytyvän ekologisen verkoston tunnistamisesta ja ylläpitämisestä. Verkosto koostuu biodiversiteetin ydinalueista ja niiden välisistä ekologisista käytävistä, jotka ovat välttämättömiä verkoston toimivuuden ja jatkuvuuden kannalta.

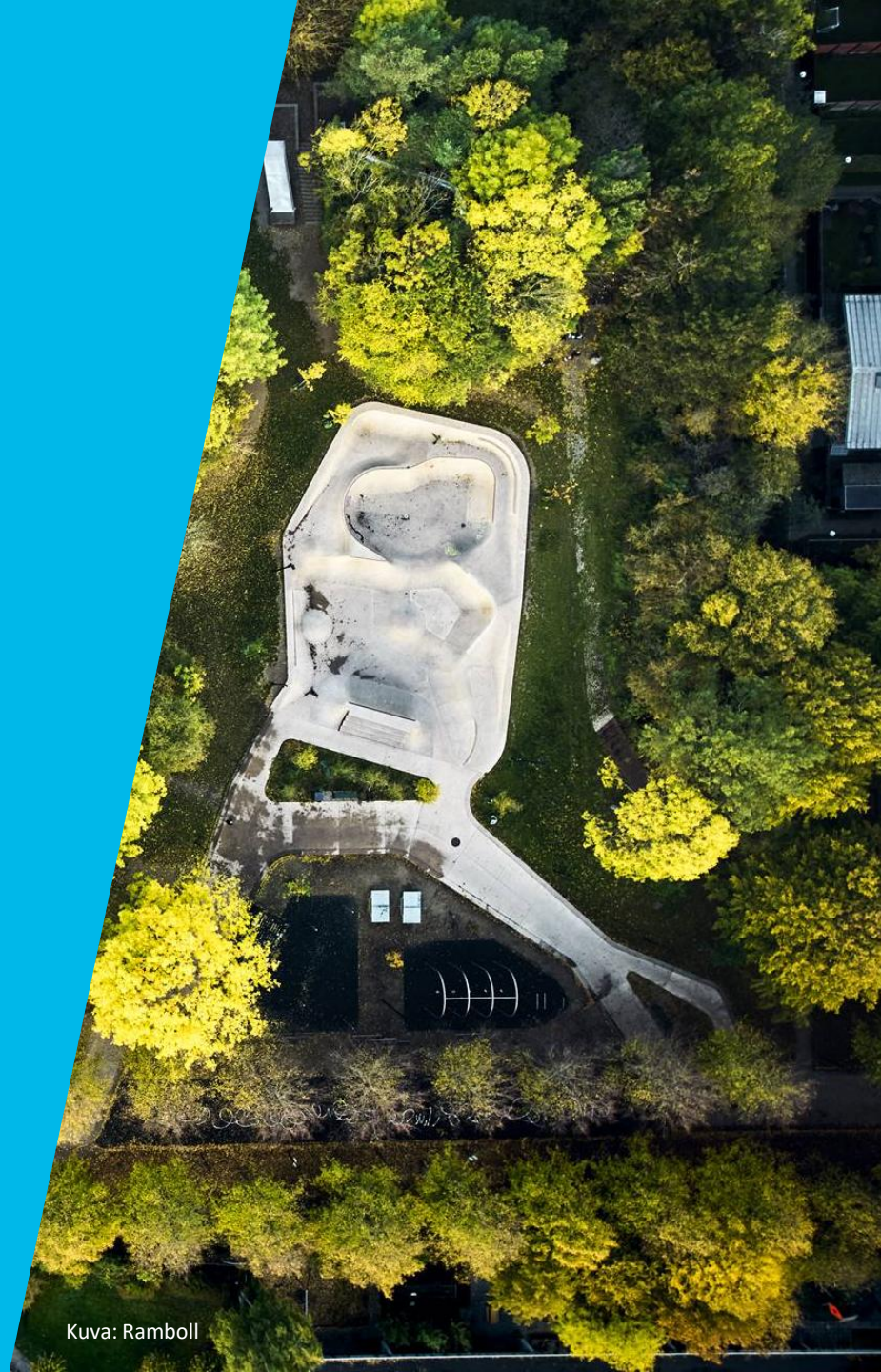
Taustaa

Alueella sijaitsee merkittävä ekologinen verkosto, minkä eheys on heikentymässä ja sen rakenne on pirstoutunut. Lyonin metropolialue on viime vuosikymmenten aikana menettänyt huomattavan määrän sekä luonnonympäristöjä että maatalousmaata. Tämä ei ole seurausta yksittäisestä hankkeesta, vaan pitkäkestoisesta ja vähitellen kertautuvasta rakenteellisesta muutoksesta: kaupunkirakenne tiivistyy, reuna-alueet rakentuvat, kaupunkivihreän määrä vähenee ja maaseutumaisille vyöhykkeille kohdistuu paineita, jotka aiemmin olivat keskittyneet vain kaupunkialueille. Lisäksi infrastruktuurin laajentaminen aiheuttaa ekologisten verkostojen pirstoutumista. Kyseessä on strateginen haaste, joka näkyy koko ekologisen verkoston rakenteessa ja horjuttaa ekologisen verkoston tasapainoa.

Kuva: Lyonin metropoli, Siniviherverkoston kartta (Métropole de Lyon, *La cartographie de la trame verte et bleue*).

5. Suositukset

Kuva: Ramboll

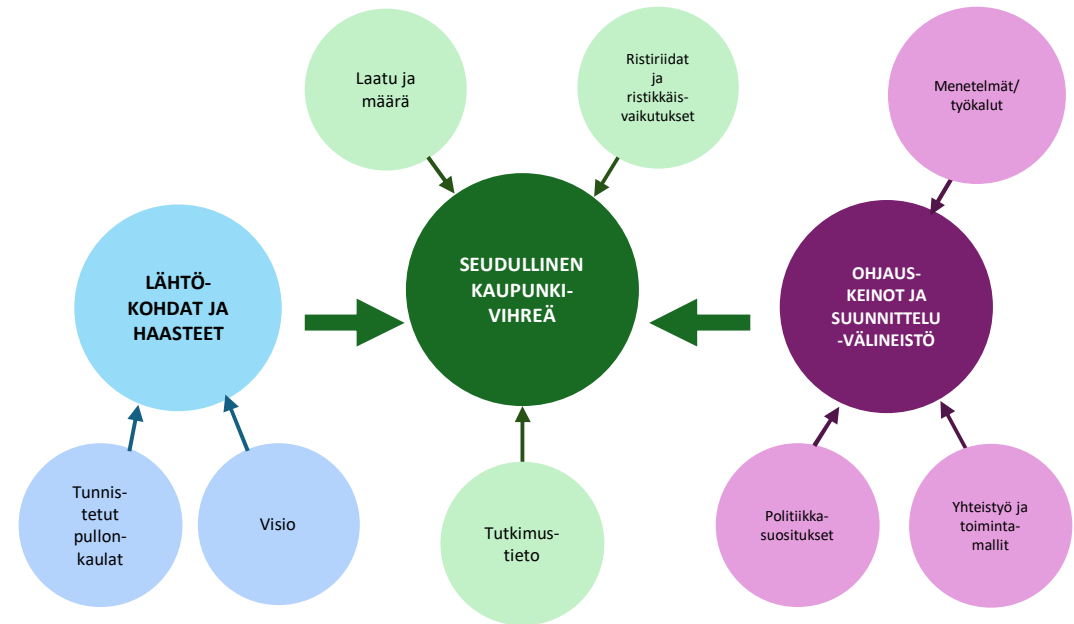
5.1. Suositusten tausta

Työn aikana toteutetussa vuorovaikutuksessa eri asiantuntijoiden kanssa kertyneistä huomioista ja näkemyksistä on koottu suositukset seudullisen kaupunkivihreän edistämiseksi. Suositukset perustuvat syksyllä 2025 tehtyyn kyselyyn, johon vastasi 48 tahoa (35 kunnan tai kaupungin edustajaa, 9 valtion edustajaa ja 4 seudullista toimijaa) sekä työn aikana järjestettyihin seutupaneeleihin, joissa työstettiin yhdessä ehdotuksia suosituksiksi.

Monivaiheinen ja laaja sidosryhmävuorovaikutus toi työhön kattavaa asiantuntijanäkökulmaa seudullisen kaupunkivihreän edistämiseksi. Työn alussa tunnistettiin yhdessä seudullisen kaupunkivihreän näkökulmia, kartoitettiin kaupunkivihreän kehittämisen hyviä esimerkkejä (liite 2) sekä tunnistettiin lähtökohtia ja haasteita seudullisen kaupunkivihreän nykytilasta. Tämä perusanalyysi tarjosi pohjan keskustelulle ja yhteisen ymmärryksen rakentamiselle koko prosessin ajan.

Työn vuorovaikutukseen sisältyi aloituswebinaari ja –työpaja kesäkuussa 2025, kysely MAL-verkostolle (liite 1) sekä kaksi erillistä seutupaneelia elo-syyskuussa 2025. Näiden lisäksi työtä ohjasi ympäristöministeriön ja MAL-verkoston edustajista koostuva ohjausryhmä.

- **Aloituswebinaarissa** esiteltiin hankkeen tavoitteet, tunnistettiin laadukkaan kaupunkivihreän ominaisuuksia sekä keinoja ylittää tunnistetut pullonkaulat. Samalla luotiin yhteinen lähtökohta työskentelylle.
- Tämän jälkeen järjestettiin **kaksi seutupaneelia**, joissa sidosryhmät tarkastelivat kaupunkivihreän määrällisiä ja laadullisia keinoja, ristiriitoja ja ristikkäisvaikutuksia sekä työstivät suosituksia.
- Paneelien rinnalla toteutettiin **kysely**, jonka avulla kerättiin täydentäviä näkemyksiä ja kokemuksia eri toimijoilta.

Kuva. Työn sisältö

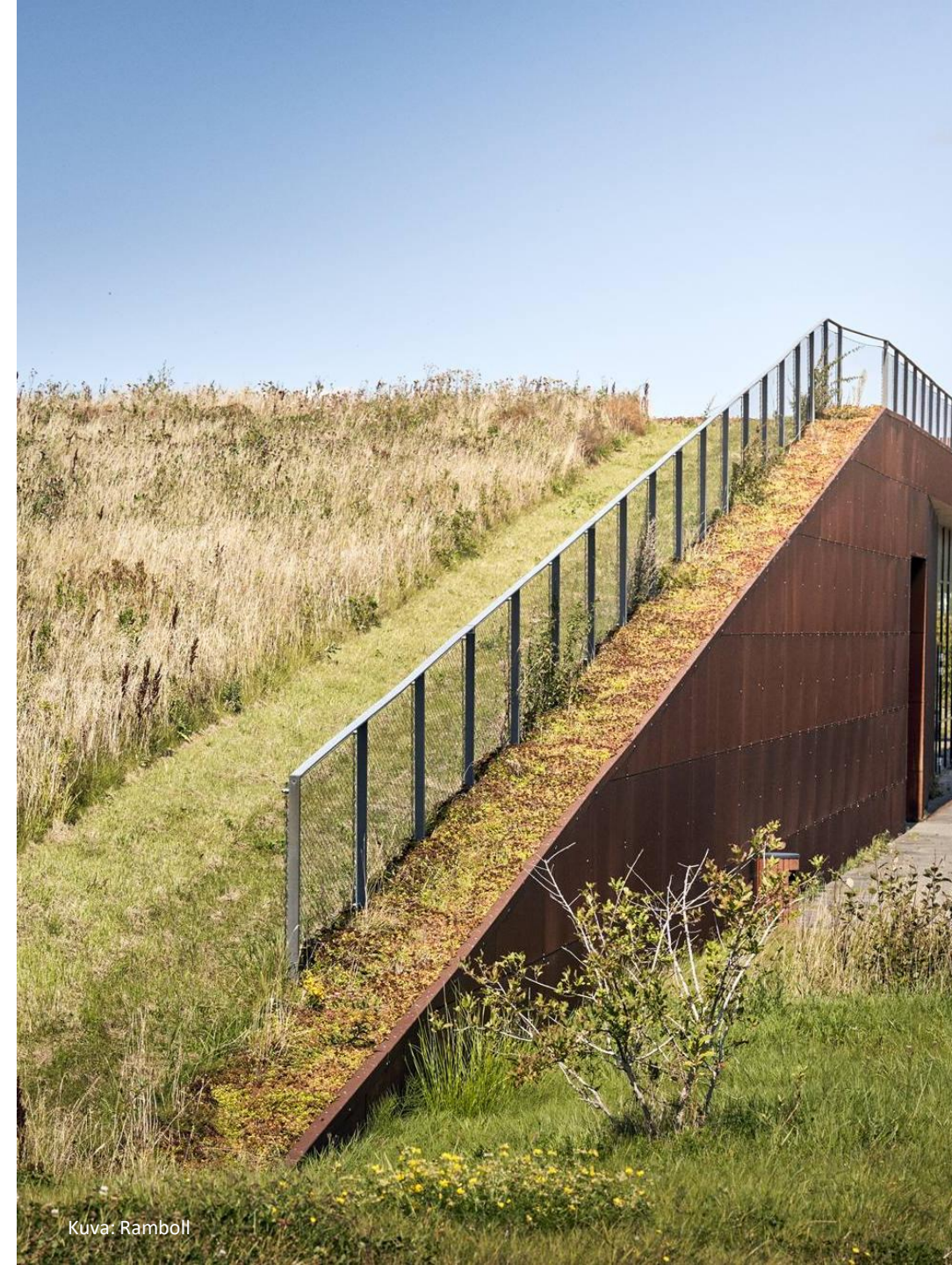
5.2. Suositukset MAL-suunnitteluun

Valtioneuvoston julkaisussa (2020) Alueidenkäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun yhteensovittaminen ilmiölähtöisesti kuvataan sitä, kuinka yhteisen ymmärryksen luominen ilmiöstä (tässä tapauksessa seudullisen kaupunkivihreän hyödyt ja vaikutus laajemmassa kokonaisuudessa) järjestelmätasolla edellyttää sektoreiden ja tasojen yhdentämistä, rajakohteiden tunnistamisen yhteensovittamista ja toimenpiteiden toteuttamista yhteistyötä. Näihin kiteytyvät myös tässä työssä tunnistetut keinot suunnitteluun.

MAL-suunnittelu on tähän asti kiteytynyt pitkälti maankäytön, asumisen ja liikenteen kysymyksiin. Kaupunkiseutujen viherympäristön huomioiminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja ekologisten yhteyksien vahvistaminen on tarpeen nostaa vahvemmin osaksi kaupunkiseututasolla tehtävää MAL-suunnittelua.

Erilaisissa selvityksissä (esim. ARVO-hanke) sekä tämän työn aikana on tunnistettu haasteita, jotka estävät tai hidastavat kaupunkivihreän edistämistä myös MAL-suunnittelussa. Lisäksi MAL-verkoston jäsenseuduilta on vahvasti noussut erityisesti kaupunkiympäristön lähivihreän ja viheryhteyksien säilyttämisen ja lisäämisen tarve, sekä määrällisesti että laadullisesti. Hyviä aloitteita on jo tehty: esimerkiksi Jyväskylän MAL-kehityskuvassa on määritelty viherrakenteeseen liittyviä periaatteita, mutta nämä eivät konkretisoidu suunnittelussa toimenpiteiksi.

Seuraavilla sivuilla on esitetty ehdotuksia ja suosituksia MAL-suunnitteluun seudullisen kaupunkivihreän parantamiseksi ja edistämiseksi.

Kuva: Ramboll

Ehdotus suunnitteluperiaatteista seututasolle

Kaupunkivihreän seututason suunnitteluperiaatteiden tavoitteena on ohjata suunnitteluprosessia siten, että kaupunkivihreä sisällytetään aiempaa kiinteämmäksi osaksi kaupunkiseutujen MAL-suunnittelun prosessia. Koska kaupunkiseudut ovat ominaispiirteiltään erilaisia, korostuu suunnitteluperiaatteissa ja niiden avulla johdetuissa kaupunkivihreän seututason tavoitteissa yleisten (esimerkiksi valtakunnallisten tavoitteiden) sijaan seudun ominaispiirteiden tunnistaminen ja huomioon ottaminen. Alueiden vertailun ja laajemman kaupunkivihreän määrän ja laadun kehityksen seurannan vuoksi tarvitaan toki myös yleisiä kaupunkivihreän indikaattoreita, mutta näiden ei kuitenkaan kannata antaa ohjata huomiota pois kaupunkiseutujen ominaispiirteistä johdettavien kaupunkivihreän tavoitteiden asettamiselta ja seurannalta.

Suunnitteluperiaatteet MAL-suunnitteluprosessissa:

1. Tunnista ja rajaa keskeinen seututason kaupunkivihreän verkosto ihmisen (viheralueverkosto) ja muun luonnon (ekologinen verkosto) näkökulmista
2. Tunnista ja priorisoi keskeisen seututason kaupunkivihreän verkoston nykyiset katkos- ja heikkouskohdat, joiden nykytilan parantamiseen tulee sitoutua seututason suunnittelussa
3. Arvioi MAL-suunnittelussa esille nousevien maankäyttömuutosten ja keskeisen kaupunkivihreän verkoston ristiriidat
4. Tunnista ja priorisoi keskeisen kaupunkivihreän verkoston muu laadullinen kehittämispotentiaali (kehittämismahdollisuudet) ja aseta tähän liittyvät seurattavat tavoitteet

Kaupunkivihreän monihyötyisyys, arvo ja priorisointi

Kaupunkivihreän tärkeys tulee tunnustaa ja huomioida päätöksenteossa. Nyt se nähdään kustannuksena, ei pitkän aikavälin kustannussäästönä esim. sopeutuvana infrastuktuurina ja terveyshyötyjen tuottajana. Viherrakenne ei nykyisellään ole priorisoitu samalla tavoin kuin muut suunnittelun teemat. Muiden teemojen korostuminen viherrakenteen edelle heijastuu mm. seututason viherrakenteen kytkeytyneisyyteen, sen elinvoimaisuuteen, kykyyn tuottaa erilaisia elämää parantavia ekosysteemipalveluita sekä edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista. Tarvitaan selkeä strateginen ote sekä yli hallintorajojen ja suunnittelutasojen yli ulottuvia yhteisiä rakenteita ja tavoitteita, jotka nostavat kaupunkivihreän samalle prioriteettitasolle kuin muut teemat.

SUOSITUKSET

- **Viherrakennekysymykset otetaan osaksi MAL-suunnittelua, -sopimuksia ja seuranta erityisesti verkostonäkökulmasta.** MAL-suunnittelussa tulee arvioida esim. tarkemmin rajattuja alueita seutujen sisällä, joissa vihreän infrastruktuurin tai ekologisten yhteyksien lisääminen olisi erityisen tärkeää. Tätä voitaisiin seurata esim. MAL-sopimuksissa. Samaa työtä tulee tehdä myös muilla kuin MAL-sopimusseuduilla.
- **Määritetään kaupunkivihreän raja-arvot (määrälliset ja laadulliset minimitalvoitteet) MAL-suunnitteluun ja -sopimukseen.** Kerrosalatavoitteet tulee määritellä niin, ettei kaupunkivihreän määrä ja laatu saa kärsiä tiivistämisen vuoksi. Esimerkiksi kuntien valtiolta saama rahallinen tuki voitaisiin sitoa kerrosalatavoitteiden/asemakaavavarannon lisäksi yhdessä määriteltäviin kaupunkivihreän laadullisiin kriteereihin. Kaupunkivihreän laatua voidaan myös tukea laatimalla alueelliset skenaariot kerrosalatavoitteiden realistisuudesta.
- **Sovitetaan seudun yhteiset periaatteet ekologiselle kompensatiolle:** Yhdessä sovituilla periaatteilla saadaan tukea lievennyshierarkian läpiviemiselle sekä kunnissa että valtiolla. Erityisesti on sovittava liikennehankkeiden kompensatioista, koska koskettavat myös valtiota.

Kytkeytyvyys

Kokonaiskuvan ymmärtäminen on kriittistä seudullisen kaupunkivihreän turvaamisessa ja lisäämisessä. Siksi seututason kaupunkivihreän pääverkostot tulee tunnistaa ja ottaa suunnittelun perustaksi. Keskeisiä kaupunkivihreän verkostoja tulisi vahvistaa sekä sitouttaa toimijat siihen, että näiden verkostojen elinvoimaisuus varmistetaan maankäytön suunnittelun eri tasoilla. Lisäksi tulee tunnistaa, että kaupunkivihreän määrä ei yksin riitä – ratkaisevaa on sen saavutettavuus, ekologinen sekä toiminnallinen yhteys ympäröivään rakenteeseen (kytkeytyneisyys) sekä laatu. Näiden tulisi olla tärkeimpiä suunnittelukriteerejä seudullisen kaupunkivihreän turvaamisessa.

SUOSITUKSET

- **Tunnistetaan koko seudun kannalta kaupunkivihreän ja kaupunkivesistöjen pääverkostot (seudulliset verkostotarkastelut)**, joiden turvaaminen on kokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää. Tunnistetaan myös keskeiset katkoskohdat, joihin tulee kohdistaa parantavia toimenpiteitä. Pääverkostoja tarkastellaan sekä ekologisten verkostojen (muu luonto) että viheralueverkostojen (ihminen) näkökulmista ja tunnistetaan näihin kuuluvat merkittävimmät alueet sekä elinvoimaisuudeltaan heikentyneet alueet.
- **Laaditaan yhteinen seudullinen strateginen viherverkosto-ohjelma, joka linjaa yhteisen tavoitetilan seudulliselle kaupunkivihreälle** ja pitää sisällään esim. viheryhteyksien tunnistamiseksi ja parantamiseksi tarvittavat toimet. Ohjelma on seudullinen näkemys viherrakenteesta paikallisiin lähtökohtiin perustuen. Kaikki seudun toimijat sitoutuvat verkoston huomioimiseen, ja toimijoiden hankkeissa varaudutaan rahoittamaan esim. tarvittavia viheryhteyksien parannustoimia.

Tietopohja ja mittarointi

Seudullisen tietopohjan kerääminen yhteistyöllä turvaa kaupunkivihreän edistämistä, lisää ymmärrystä sen monihyödyistä ja vaikuttavuudesta sekä tukee päätöksentekoa. Määrällisiä mittareita jo hyödynnetään, mutta laadun mittaaminen on kuitenkin vielä heikolla tolalla. Jatkossa digitalisaatio mahdollistaa laajemmin myös kaupunkivihreän seuranta ja sen kytkemistä yhdyskuntarakenteeseen. Kaupunkivihreä tulee nähdä pitkän aikavälin investointina, joten tietopohjaa sen tuomista hyödyistä ja taloudellisesta arvosta (esim. terveydenhuoltoon, kunnossapitoon, elinvoimaan) tarvitaan.

SUOSITUKSET

- **Kaupunkivihreään liittyvää tietopohjaa kehitetään viherympäristön monihyötyvaikutuksien ja taloudellisen arvon osoittamisella.** Tutkimustietoa aiheesta tarvitaan lisää ja tieto tulee olla myös päätöksenteolle oikeaan muotoon paketoitua ja ymmärrettävästi esitettyä (esim. tunnistetut säästetyt euromäärät ja muut hyödyt).
- **Kaupunkiseuduille kehitetään yhtenäinen seudullisen kaupunkivihreän seuranta soveltuvin mittarein** (esimerkiksi latvuspeite, saavutettavuus, lähiviherpinta-ala/asukas/rakennus tai viherindeksi) **ja aineistoin.** MAL-suunnittelussa tulee olla yhteiset säännöt seudullisen tietopohjan keräämiselle ja jakamiselle. Näin viherrakenteen kehittämisessä voidaan käyttää parasta mahdollista tietoa ja menetelmiä sekä vertailukelpoista dataa seuduilta, esimerkiksi SYKE:n seurantadata ekologisten yhteyksien parantamisen tueksi. Ennallistamissuunnitelman aineisto ja indikaattorit sekä seuranta tulevat soveltumaan myös tähän. Datan avulla osoitetaan viherrakenteen määrän ja laadun kehitystä. Samalla luontotietoa ja seurantadataa tulee jakaa yli kuntarajojen esimerkiksi MAL-verkoston tai maakuntaliittojen tuella.

Yhteistyö ja toimintamallit

Seudullinen yhteistyö on edellytys vaikuttavalle kaupunkivihreän kehittämiselle. Viheryhteyksien jatkuvuus ei tunne kuntarajoja, mutta kaavoitus, seuranta ja toteutus usein tuntevat. Jotta seudullisen kaupunkivihreän turvaaminen ja edistäminen tapahtuu eri tasoilla vaikuttavasti, tarvitaan seudullisten yhteisten tietopohjien ja toimintamallien kehittämistä.

SUOSITUKSET

- **Luodaan pysyviä yhteistyörakenteita**, kuten seudullinen yhteistyöfoorumi, joka vastaa siitä, että vihertavoitteet pysyvät mukana seutujen kasvutavoitteiden (esim. asuntotuotantotavoitteiden) rinnalla. Yhteistyöfoorumi varten tulee myös selvittää muiden sidosryhmien, esimerkiksi virkistysalueyhdistysten mahdollisuudet toimia yhteistyön mahdollistajana.
- **Laaditaan yhteistyöohjelmia**, joilla kehitetään ja testataan eri toimenpiteitä sekä politiikka- ja yhteistyömalleja kaupunkivihreän edistämiseksi. Esimerkkinä tästä mm. viheralueiden yhteisrahoitus (vertaa Päijät-Hämeen Luontoaskel terveyteen -ohjelma). Perustetaan Luontoviisaat seudut –malli (vertaa Luontoviisaat kunnat), joka tukee erityisesti seudullisen kaupunkivihreän edistämistä. Tavoitteena on luoda valtakunnallisesti sovellettavia malleja.
- **Tarvitaan systeemistä pitkän aikavälin suunnittelua**, jotta eri ilmiöihin (esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintä tai sopeutuminen) liittyviä toimintamalleja voidaan yhteensovittaa tukemaan myös seudullista kaupunkivihreää. Seudullisille ja paikallisille vihertavoitteille tulee määrittää ilmastonmuutokseen sopeutumisen perustelut, joissa tunnistetaan kaupunkivihreän merkitys osana sopeutumisen suunnitelmaa ja tuoda esille esimerkiksi luontopohjaisten ratkaisujen monihyötyvaikutuksia päätöksentekoon.

Seutujen esittämiä toiveita valtion tasolle kaupunkivihreän edistämiseksi

Edelliset suositukset koskevat seututasoa, mutta niiden toimintaan linkittyviä ja mahdollistavia toiveita valtiontasolle nousi myös työn aikana esille.

- **Tarvitaan valtakunnallinen linjaus** siihen, miten esimerkiksi suurten infra- ja väylähankkeiden vaikutuksia kytkeytyneeseen kaupunkivihreään voidaan minimoida ja kompensoida. Valtion tulisi myös rahoittaa toimivien viheryhteyksien vaatimia rakenteita, kuten vihersiltoja, alikulkuja, liitotolppia, puustoa ym. väylähankkeiden yhteydessä (mukaan lukien kunnostushankkeet). Lisäksi on keskeistä saada turvattua väyläalueen ulkopuoliset viheralueet, joita vihersilloilla yhdistetään. Tähän vaaditaan yhteistyötä valtakunnallisella tasolla mukaan lukien liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, uudet elinvoimakeskukset, maakuntaliitot, seudulliset tahot ja kunnat sekä muut väylien ali/ylikulkujen rakenteita muuttavat hankkeet (esim. pyöräilyreittien muutokset).
- **Laaditaan valtiontasolla kaupunkivihreän investointi- ja rahoitusohjelma.** Hankkeiden sijaan tarvitaan pysyvämpiä ratkaisuja. Investointeja tulee kohdentaa yhteiseen kaupunkivihreän kehittämiseen. Ohjelma kuvaa erilaiset rahoitustarpeet ja – mahdollisuudet sekä linjaukset. Esimerkiksi MAL-sopimuksissa tai ennallistamissuunnitelmassa varataan rahoitusta ekologisten yhteyksien parantamiseen sekä viherrakenteiden laadun ja määrän turvaamiseen.

Kuva: Ramboll

5.3. Suositukset kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan

Teemaan liittyy olennaisesti EU:n ennallistamisasetus (*Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnon ennallistamisesta 2024/1991, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2024*). Ennallistamisasetus on osa EU:n biodiversiteettistrategiaa, jonka laajana tavoitteena on pysäyttää luontokato ja kääntää luonnon monimuotoisuuden kehitys myönteiseksi 2030 mennessä.

Ennallistamisasetuksen 8 artikla kaupunkiekosysteemien ennallistamisesta ei sisällä kaupunkiseutuja koskevia kirjauksia, mutta se voi synnyttää keskustelua kaupunkivihreän määrän kehittämisestä myös seututasolla.

Artikla ei sisällä laadullista näkökulmaa kaupunkivihreään ja latvuspeittoon. Artiklan 8 kasvutavoitteiden tyydyttävät tasot määritellään kansallisesti lähivuosina. Ajankohta määräytyy sen perusteella, milloin komissiosta saadaan puitteet tyydyttävien tasojen määrittelylle ja ennallistamisasetuksen mukaan nämä saadaan vuoden 2028 loppuun mennessä.

Ennallistamisasetuksen kaupunkiekosysteemejä koskeva artikla 8 edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista lisäämällä viilentävää latvuspeittoa ja tulvatorjuntaa parantavaa viherpeitteisyyttä. Toimet parantavat myös luonnon monimuotoisuutta, asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä kaupunkiympäristöjen viihtyisyyttä ja houkuttelevuutta.

Artiklan soveltamisalaan kuuluvat kunnat, joiden alueella on joko "kaupungin" tai "pienemmän kaupungin ja esikaupungin" määritelmän täyttäviä alueita. Velvoitteet koskevat kaupunkiekosysteemialueita, joiksi jäsenvaltion tulee määritellä vähintään näiden kuntien taajaan asutut alueet (ns. UCC-alueet eli Urban Centers and Clusters). Jäsenvaltiot voivat halutessaan sisällyttää kaupunkiekosysteemialueisiin myös taajaan asuttujen alueiden lähialueita tai määritellä kaupunkiekosysteemialueiksi kokonaisia kuntia tai usean kunnan alueista yhdistettyjä kaupunkiekosysteemialueita.

Suomen on seurattava kaupunkivihreän ja latvuspeiton kokonaismäärien kehitystä noin 70:ssä määritelmän täyttävässä kunnassa. Kaupunkivihreän tulee kasvaa kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreän kansallisen kokonaispinta-alan tasolla. Latvuspeiton tulee kasvaa jokaisella kaupunkiekosysteemialueella.

”Vuoteen 2030 mennessä kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreän ja kaupunkipuuston latvuspeiton kokonaispinta-alassa ei saa tapahtua nettohävikkiä vuoteen 2024 verrattuna.

Vuodesta 2031 alkaen on saavutettava kasvava kehityssuunta, kunnes saavutetaan jäsenvaltion määrittelemä ja EU:n hyväksymä tyydyttävä taso.”

Ennallistamisasetuksen artikla 8 -
Kaupunkiekosysteemien ennallistaminen

Ennallistamisasetuksen toimeenpanoa varten laaditaan parhaillaan ympäristöministeriön johdolla kansallista ennallistamissuunnitelmaa. **Ennallistamissuunnitelma laaditaan 1.9.2026 mennessä, mutta ennallistamisasetusta toteutetaan vuoteen 2050 saakka.** Yksittäisten toimenpiteiden tavoiteaikataulu voi olla tästä poikkeava eli ne eivät välttämättä kohdennu koko tuolle ajanjaksolle.

Artiklassa 8 on vuoteen 2030 saakka Ei nettohävikkiä -tavoite, jota ei tarvitse soveltaa, jos kaupunkivihreää on jo 45 % ja latvuspeittoa 10 %. Vuodesta 2031 alkaen kaupunkivihreän ja latvuspeiton pinta-alojen tulee kasvaa.

Tämän selvityshankkeen aikana on osallistettu asiantuntijoita sekä keskusteltu ja kerätty näkemyksiä myös ennallistamisasetuksen toteutukseen liittyen. Työn alussa todettiin, että prosessin aikana ei ole tarpeen määritellä ennallistamissuunnitelmaan tarvittavaa kaupunkivihreän tyydyttävää tasoa. Tyydyttäviä tasoa ei voida vielä määritellä, koska komissio toimittaa jäsenvaltioille puitteet tyydyttävien tasojen määrittelylle vasta vuoden 2028 loppuun mennessä.

Jäsenvaltioiden kaavoitus kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan. Kunnissa sekä seudullisellakin tasolla on olennaista huomioida kaupunkivihreän määrän ja laadun yhteensovittaminen rakentamisen kanssa. Lisäksi on tarve kuntien väliseen tiedonvaihtoon kaupunkivihreän edistämisessä.

Seuraavat suositukset perustuvat tämän selvityshankkeen vuorovaikutukseen osallistuneiden asiantuntijoiden näkemyksiin.

SUOSITUKSET

- **Kansallisen ennallistamissuunnitelman tulee olla kunnianhimoinen tavoitteiltaan.** Artikla 8:n osalta huomioidaan erityisesti määrälliset tavoitteet. Laadullisten tavoitteiden huomioinnin mahdollisuutta selvitetään tällä hetkellä. Asetuksen muiden artiklojen osalta tulevat painottumaan laadulliset tavoitteet, kuten luonnon monimuotoisuus.
- Selvitystyössä on tunnistettu myös tarve **kansalliselle mittaristolle sekä vertailukelpoisille EU-indikaattoreille luonnon seurantaan**, esimerkiksi latvuspeite, saavutettavuus, pölyttäjäkannat. Valtio voisi julkaista tällöin seudullisen vihreän tilannekuvan joka sopimuskaudella. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton seurantaan on olemassa eurooppalainen satelliittiaineisto, jota käytetään ennallistamissuunnitelman artiklan 8 tavoitteiden seurannassa ja niitä kannattaisi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan muussakin kaupunkivihreän ja latvuspeiton seurannassa.

Yhteensovittavan kaupunkivihreän kehittäminen kaupunkiseutujen suunnittelussa -yhteistyöhanke ja toimeksianto on hyväksytty MAL-verkoston ohjausryhmässä 30.1.2025. Hanke sisältyy verkoston MAL-verkoston Toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuodelta 2025, yhtenä kolmesta keskeisestä hankkeesta. Ks. lisää: <https://mal-verkosto.fi/ohjausryhman-kokoukset-2025/>

MAL-verkoston ja kaupunkiseutujen yhteishankkeessa haetaan hyviä malleja ja käytäntöjä kaupunkivihreän kehittämiseksi määrän ja laadun kehittämiseksi kaupunkiseutujen tasolla. Erityistä huomiota kiinnitetään eri toimijoiden näkökulmien yhteensovittamiseen sekä konkreettisten toimintamallien tunnistamiseen ja jakamiseen. Hankkeen vuoropuhelussa ja keskusteluissa pohditaan tutkitun tiedon ja kerättyjen hyvien esimerkkien valossa, miten ennallistamisasetuksen tavoitteet ja kaupunkiseutujen omat kehittämistarpeet parhaiten yhdistyvät niin, että kaupunkivihreän määrä ja laatu paranevat samanaikaisesti.

Hanketta rahoittaa ympäristöministeriö.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

RAMBOLL

Lähteet

ARVO - Kaupunkien viherrakenteen suunnittelun nykytila 2024 –raportti

ARVO - Viherrakenteen arviointi ja vahvistaminen kaupunkien maankäytön suunnittelussa. 1.10.2023-31.12.2025

CO-CARBON-hanke. Luontopohjaiset ratkaisut ja kaupunkivihreän hiilensidonta. CO-CARBON.fi, 2023.
<https://cocarbon.fi/>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnon ennallistamisesta 2024/1991, ja sen suomennos.

Hautamäki, R., Heinilä, A., Moilanen, A., & Rajaniemi, J. (2024). Ekologinen kytkeytyvyys ja luonnon monimuotoisuus alueidenkäytön suunnittelussa. Suomalainen Tiedeakatemia.

Jyväskylän seudun MAL-kehityskuva

Kaupunkivihreä tiivistyvissä kaupungeissa –artikkeli, <https://kestavakaupunki.fi/-/kaupunkivihrea-tiivistyvissa-kaupungeissa>

Lyonin metropolialue. (2017). Sinivihervestoston strategia, työkalupakki ja suunnitelma. (La trame verte et bleue).

Rakennetun ympäristön luontotyyppit ja niiden ekologisen tilan arviointi (ARVO-hanke, 2025)

SYKE (2013). Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39 | 2013

SYKE (2025): Opas luonnon virkistyskäytön huomioimisesta alueiden käytön suunnittelussa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja ; 35/2025

SYKE (2025). Selvitys kaupunkivihreän ja latvuspeiton tyydyttävistä tasoista

Uudenmaan liitto (2025). Luonnon ja hiilensidonnallisen kehityskuva maakuntakaavatyötä varten.
Uudenmaan liiton julkaisu E 267 - 2025

Valtioneuvosto(2020). Alueidenkäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun yhteensovittaminen ilmiölähtöisesti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimus- toiminnan julkaisusarja 2020:35

Viinikka, A., Tiitu, M., Heikinheimo, V., Halonen, J.I., Nyberg, E. ja Vierikko, K. 2023. Associations of neighborhood-level socioeconomic status, accessibility, and quality of green spaces in Finnish urban regions. Applied Geography, Volume 157, August 2023.

Ympäristöministeriö. *Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset (MAL-sopimukset)*. Ympäristöministeriön julkaisu, 2023. <https://ym.fi/maankayton-asumisen-ja-liikenteen-sopimukset>

Keskeiset viherrakenteeseen liittyvät julkaisut:

KAUPSU-hankkeen vuorovaikutusosion loppuraportti, (Ramboll, 2023)

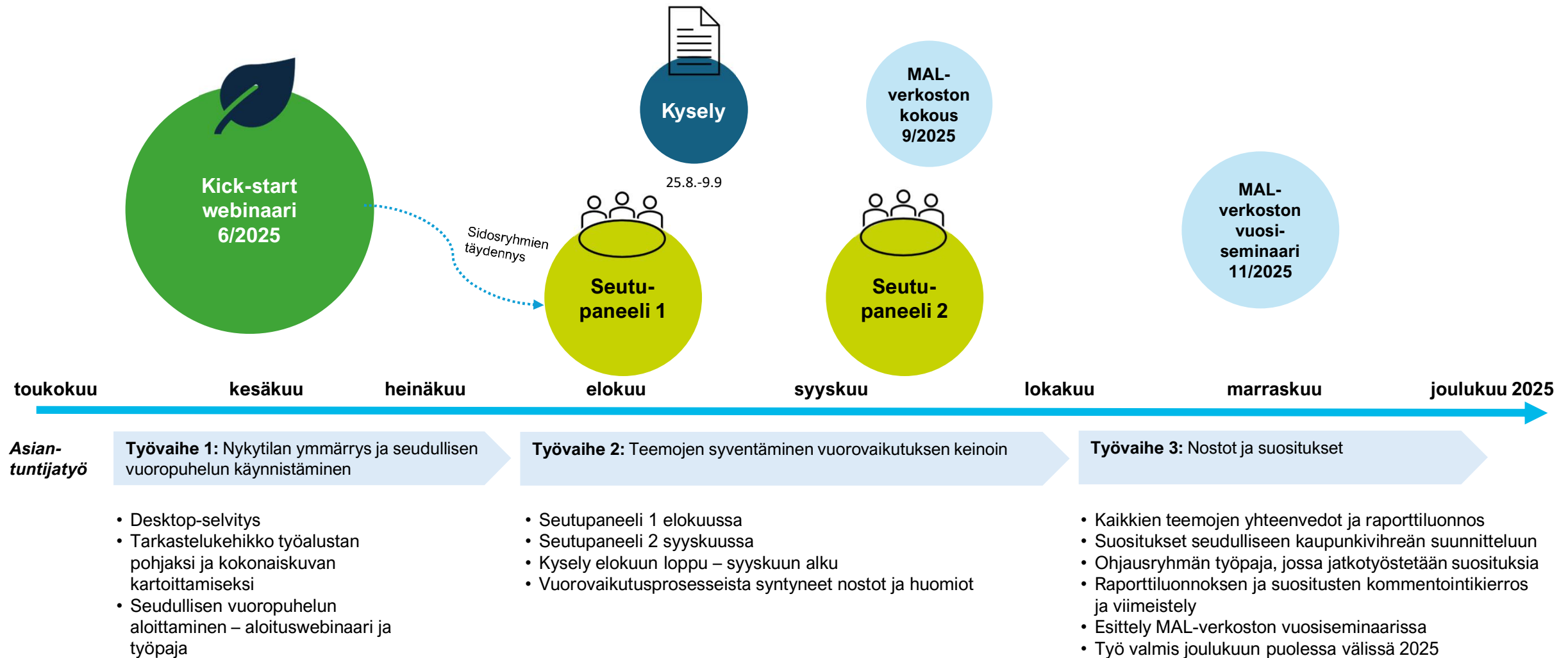
Lapintie ym. – Loppuraportti-1 (2022)

SYKEra 2024:22 – KAVERI (Strandell)

SYKEra 44/2021 – Sekoittunut yhdyskuntarakenne (MIKSERI)

LIITTEET

Liite 1. Vuorovaikutusprosessin kuvaus

Liite 2. Kerättyjä esimerkkikohteita

Akerselva-joki (Oslo, Norja)

Teollisuusperinnön ennallistaminen virkistysalueeksi osallistavan hoitomallin ja vahvan poliittisen tuen avulla.

Tampereen kaupunkiseudun viherrakenne (Suomi)

Seudullinen viherverkoston kartoitus ja ekologisten periaatteiden integrointi maakunta- ja osayleiskaavoihin.

Project 3-30-300 (Skåne, Ruotsi)

Selkeä mitoitussääntö, mihin kehitetään käytännön ratkaisuja: jokaisen asukkaan tulee nähdä vähintään 3 puuta, 30 % kadunvarsipuustoa ja puisto 300 m säteellä.

MAL-kehityskuva (Jyväskylä, Suomi)

Karttapohjainen seudullinen tulevaisuuskuva, joka ohjaa yhdyskuntarakenne- ja viherverkoston yhteistä kehitystä.

Eco-City Augustenborg (Malmö, Ruotsi)

Teollisuusalueen muutos kestävän kehityksen mallikaupunginosaksi viherkatoin, hulevesijärjestelmin ja yhteisöpuutarhoin.

Alnarp Landscape Laboratory (Alnarp, Ruotsi)

Metsätalouden ja maisemasuunnittelun kokeilu ympäristö, jossa testataan esteettisiä, ekologisia ja tuottavia ratkaisuja.

Fælledby (Kööpenhamina, Tanska)

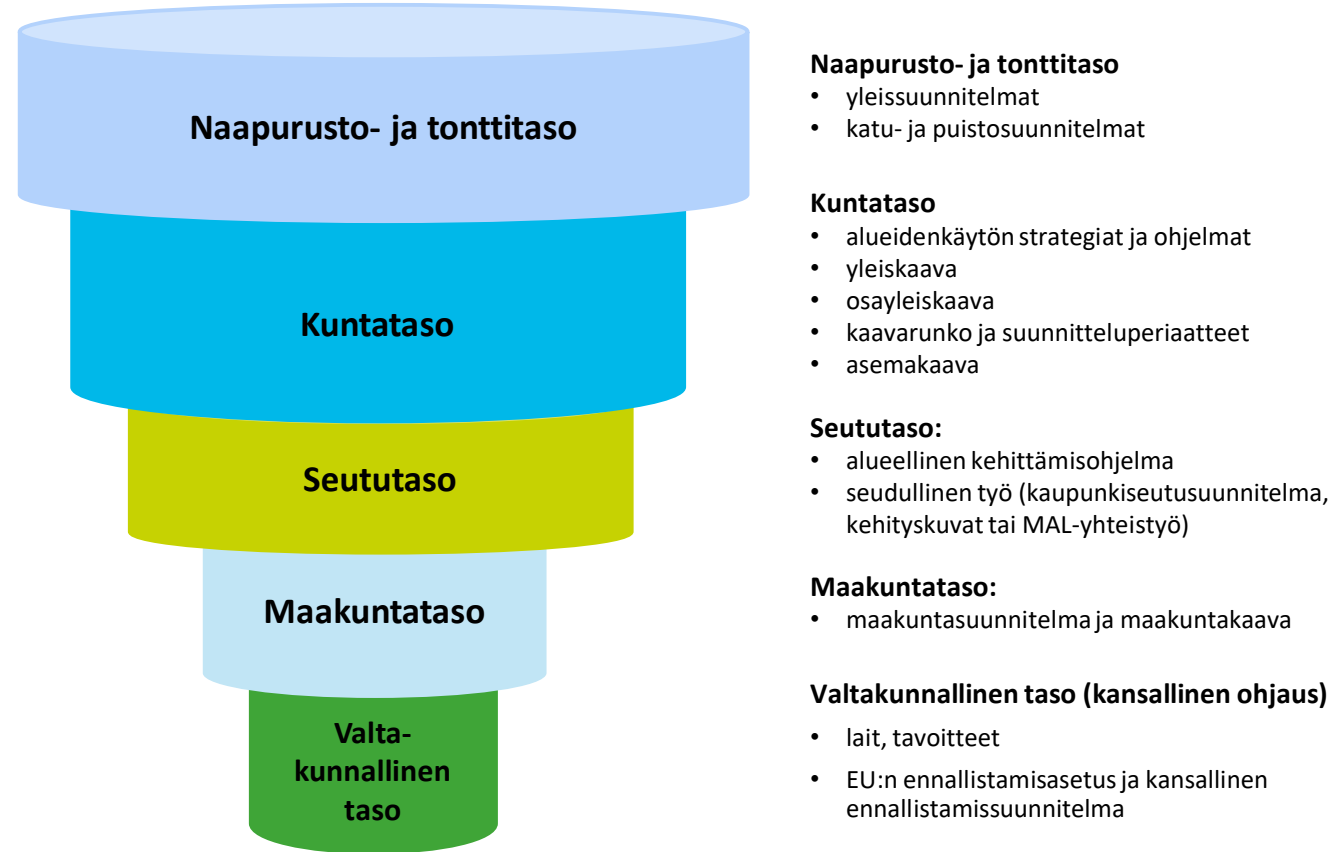
Luonnonläheinen, ekologisesti vastuullinen asuinalue, jossa rakennettu ympäristö ja luonnonmaisema kietoutuvat yhteen.

Kansalliset kaupunkipuistot (Suomi)

Yli kuntarajojen ulottuva suojelu- ja kehittämismalli, joka yhdistää kulttuuri-, virkistys- ja luontoarvot vihervyöhykkeeksi.

Liite: Toimintaympäristö kaupunkivihreän suunnittelussa

Seuraavilla sivuilla on kuvattu eri toimintaympäristön tasojen kautta vuorovaikutuksessa kerättyjä esimerkkejä, näkemyksiä ja keskeisiä huomioita.

Kuva. Seudullisen kaupunkivihreän suunnittelujärjestelmän tasot

SUUNNITTELU- JA OHJAUSVÄLINEET VALTAKUNNALLISELLA TASOLLA

- lainsäädäntö: Alueidenkäyttölaki, luonnonsuojelulaki (sitova)
- valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet VAT
- ennallistamisasetus ja kansallinen ennallistamissuunnitelma (sitova EU-velvoite)
- EU Green Infrastructure Strategy, biodiversiteettistrategia (ohjeellinen/sitova)

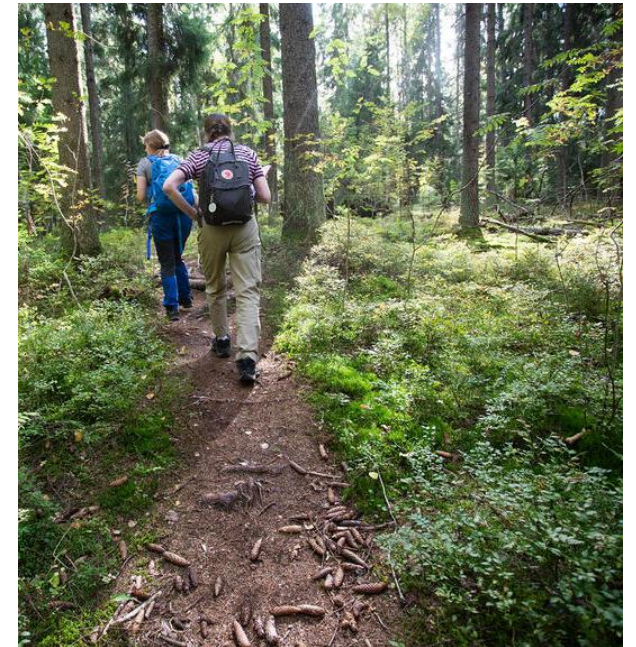
VASTUUTAHOT

- ympäristöministeriö, MMM, LVM
- SYKE
- elinvoimakeskukset
- Väylävirasto
- EU-komissio

Vuorovaikutuksessa kerättyjen näkemysten pohjalta keskeistä on, että viherrakenne tunnistetaan osaksi kansallista maankäyttö- ja ilmastopolitiikkaa sekä sen hyödyt tehdään näkyviksi mittariston ja rahoitusmekanismien avulla. Erityisen tärkeää on myös selkeä vastuunjako eri tahojen välillä. Valtakunnallisella tasolla kaupunkivihreän kehittäminen edellyttää yhtenäisiä tavoitteita, selkeitä vastuuta ja sitovia ohjauskeinoja.

ESIMERKKI**Kansalliset kaupunkipuistot, Suomi**

Suojelun ja hoidon malli, joka yhdistää kulttuuri-, virkistys- ja luontoarvot kokonaisuudeksi. Konsepti kokoaa paikalliset arvot ja muodostaa niistä näyteikkunan Suomen kasvuun ja kehitykseen. Konseptiin kuuluu yhtenäinen ja laaja-alainen, kaupungin sisältä alkava ja sitä ympäröiviin luonnonalueisiin saumattomasti liittyvä alue, joka on kaavoissa määritetty puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi tai arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston tarkoituksen kannalta sopivaan käyttöön (esim. kulttuurikohteiden korttelit). Alueen hoito määritellään kullekin laaditussa tarkemmassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Kyseessä on alueidenkäyttölaissa määritelty kokonaisuus, jonka säilyttämiseen ja hoitoon kaupunki on sitoutunut.

Liite 3. Hyviä käytäntöjä ja potentiaaleja

Taulukossa esitetyt hyvät käytännöt ja kehittämisen mahdollisuudet kuvaavat, miten kansallinen ohjaus, lainsäädäntö ja tutkimus voivat tukea seudullisen ja paikallisen viherrakenteen vahvistamista.

Taulukkoon kootut esimerkit ovat yhdistelmä jo olemassa olevista toimintatavoista ja tunnistetuista mahdollisuuksista.

Osa-alue	Tarkoitus / pääviesti	Keskeiset toimenpiteet ja esimerkit	Vastuutahot
1. Strategiset linjaukset ja periaatteet	Vahvistavat valtakunnallisen ohjauksen ja lainsäädännön roolia kaupunkivihreän määrän ja laadun turvaamisessa. "Mitä tavoitellaan?"	- Lainsäädännön kehittäminen: lainsäädännön ja kaavoituksen tulee tukea viherrakenteen turvaamista ja parantamista esimerkiksi kohtuullisin velvoittein - Luontoviisaat seudut – kannustinmalli	YM
2. Hallinnolliset ja taloudelliset ohjauskeinot	Vahvistavat toimeenpanoa ja resurssien kohdentamista viherrakenteen hyväksi. "Miten rahoitetaan ja säädelään?"	- Ekologinen kompensatio ja ELY-rekisteri - Valtakunnallisen ohjauksen ja sitovan ohjauksen lisääminen maakuntatason selvityksiin, tiedon yhtenäistäminen - Viheromaisuuden hallintajärjestelmä ja sen kansallinen käyttöönotto sekä ohjeistus ja yhtenäiset laatukriteerit paikalliseen seurantaan - Luonnonarvomarkkinoiden rahoitusmekanismi: taloudellisten arvojen ja ekosysteemipalveluiden huomiointi - Kaupunkivihreän kannustinmallit: MAL-sopimuksiin kytketyt rahoitusmekanismit ja luonnonarvomarkkinat. - Taajamametsien ja tiealueiden estevaikutusten hallinnan selkeyttäminen: MMM:n ja LVM:n yhteinen linjaus sekä valtakunnalliset pelisäännöt. - Hallinnollisen koordinoinnin vastuiden määrittely	YM, Elinvoimakeskukset, MMM, LVM, Väylävirasto
3. Toimintamallit ja käytännön sovellukset	Edistävät viherrakenteen laatua ja saavutettavuutta osana ennallistamista ja seurantaa. "Miten toteutetaan käytännössä?"	- Luontopohjaiset ratkaisut osaksi ennallistamista - Valtakunnallinen viheryhteysohjelma - Vihersillat ja -yhteydet väylähankkeisiin - Kansallinen mittaristo ja ohjeistus paikalliseen seurantaan (latvuspeite, kaupunkivihreä, saavutettavuus, viherpinta-ala/asukas, pölyttäjäkannat). Esimerkiksi ennallistamisasetuksen Art 8 soveltamisalaan kuuluvilla kaupunkiekosysteemialueilla latvuspeittoa ja kaupunkivihreää seurataan eurooppalaisen satelliittikuva-aineiston perusteella ja data soveltuu myös muihin kuntiin.	SYKE, Elinvoimakeskukset, Väylävirasto
4. Tiedon ja tutkimuksen vahvistaminen	Mahdollistaa tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin. "Miten vaikutuksia seurataan?"	- Tutkimustiedon jalkautus: terveys-, ilmasto- ja sosiaalisen kestävyys näkökulmat - Seurannan yhtenäistäminen ja tiedon avoimuus. Kansallinen seurantatieto julkaistaan avoimena seututasoisen seurannan tueksi (SYKE).	SYKE, YM, EU-komissio

Liite 3. Hyviä käytäntöjä ja potentiaaleja

Taulukko kokoaa yhteen maakuntatason keskeisiä hyviä käytäntöjä ja kehittämisen mahdollisuuksia, joilla viherrakenteen suunnittelua, tietopohjaa ja yhteistyötä voidaan vahvistaa.

Taulukkoon kootut esimerkit ovat yhdistelmä jo olemassa olevista toimintatavoista ja tunnistetuista mahdollisuuksista.

Osa-alue	Tarkoitus / pääviesti	Keskeiset toimenpiteet ja esimerkit	Vastuutahot
1. Strateginen suunnittelu ja seudullinen yhteinen suunta	Määrittää seudun ja maakunnan yhteiset tavoitteet viherrakenteen, ilmaston ja maankäytön yhteensovittamiseksi.	Maakunnallinen LUMO-ohjelma luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.	Maakuntaliitot, kunnat, MAL-verkostot
2. Alueellinen yhteistyö ja hallinnollinen koordinointi	Rakentaa pysyviä rakenteita seudulliselle yhteistyölle, vastuunjaolle ja päätöksenteolle.	- Maakuntakaavoituksen ja maakuntaliiton roolin vahvistaminen seudullisessa viherverkkotyössä – maakuntaliitto viherarvojen välittäjänä kuntiin. - Maakuntakoordinaation hyödyntäminen: valmiit foorumit ja päätöksenteon rakenteet. - Yhteinen viherverkosto-ohjelma: sitoutuminen viheryhteyksien tunnistamiseen ja parantamiseen.	Maakuntaliitot, Elinvoimakeskukset, YM
3. Tiedonhallinta, seuranta ja mittaristo	Mahdollistaa tiedolla johtamisen, vertailun ja päätöksenteon maakunnallisella ja seudullisella tasolla.	Yhteistyö elinvoimakeskukset–maakuntaliitto–kunnat tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.	SYKE, maakuntaliitot, elinvoimakeskukset
4. Toimintamallit, ohjelmat ja hankkeet	Vie strategiset tavoitteet käytäntöön ja edistää viherrakenteen toteutusta seudullisessa yhteistyössä.	Maakuntakaavoihin sitovat merkinnät: ekologiset yhteydet ja kompensatioalueet.	Maakuntaliitot, kunnat, hyvinvointialueet, tutkimuslaitokset

SUUNNITTELU- JA OHJAUSVÄLINEET KUNTATASOLLA

- yleiskaava, osayleiskaava (sitova)
- kaavarunko, suunnitteluperiaatteet (ohjeellisia)
- kaupunkistrategia
- ilmasto-ohjelma, luonnon monimuotoisuusohjelma (ohjeellisia)
- viherstrategiat, viherohjelmat (ohjeellisia)

VASTUUTAHOT

- kunnat, kaavoitusviranomaiset, kuntapäätäjät
- suunnittelijat (kaavoittajat, biologit, konsultit)
- rakennusvalvonta

Kuntatasolla kaupunkivihreän edistäminen kytkeytyy suoraan maankäytön suunnitteluun, rakentamisen ohjaukseen ja kaupunkien strategiseen johtamiseen. Tässä mittakaavassa ratkaisut muuttuvat näkyviksi ja konkreettisiksi: viherrakenne huomioidaan kaavoissa, investoinneissa, ylläpidossa ja asukkaiden arjessa.

Kunnilla on keskeinen rooli tavoitteiden toimeenpanossa – ne määrittävät viherrakenteen laatu- ja määrätavoitteet, soveltavat taloudellisia ja hallinnollisia ohjauskeinoja sekä huolehtivat tiedonkeruusta ja seurannasta. Lisäksi kuntatasolla luodaan yhteys asukkaisiin ja paikallisiin toimijoihin, joiden osallistuminen ja ymmärrys viherrakenteen merkityksestä tukevat pitkäjänteistä muutosta.

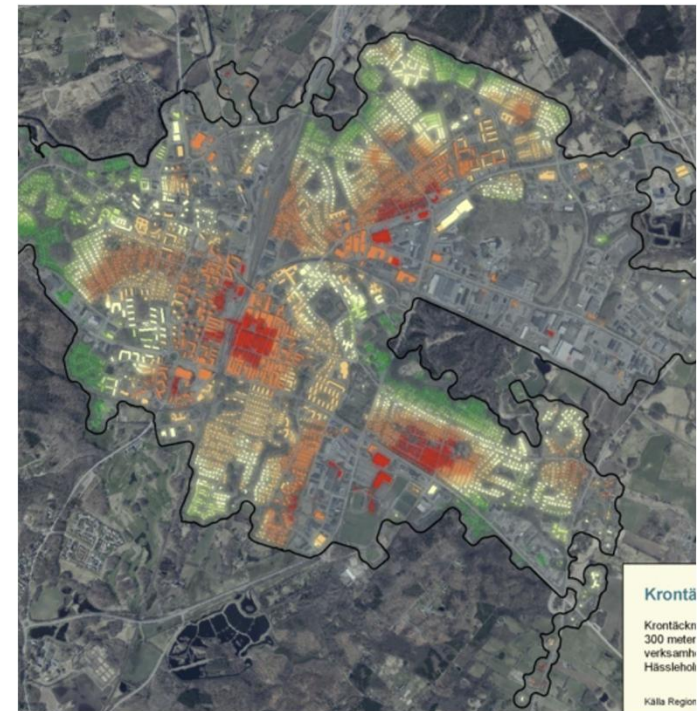
Tälle tasolle kootut esimerkit korostavat erityisesti sitä, miten strategiset tavoitteet voidaan muuttaa kaavoituksella kriittisiksi ja elintärkeiksi viherverkostoiksi, jotka parantavat tukevat luonnon monimuotoisuutta, ilmastomuutokseen sopeutumista ja hyvinvoivaa elinympäristöä kaikille.

ESIMERKKI

Projekti 3–30–300, Skåne, Ruotsi

Skånen alue on työstänyt ensimmäistä alueellista suunnitelmaansa kaavoitus- ja rakennuslain mukaisesti. Alueellinen suunnitelma hyväksyttiin vuonna 2022. Täytäntöönpanon puitteissa alue on kehittänyt menetelmiä 3–30–300-säännön soveltamiseksi. Kyseessä on malli, joka asettaa ohjeet viheralueiden osuudelle kaupunkialueilla ja jota voidaan käyttää sekä alue- että kunnallisessa suunnittelussa.

3–30–300-periaate määrittelee kaupunkivihreän tason, joka edistää terveyttä edistävien kaupunkiympäristöjen luomista. Tutkimukseen perustuvan periaatteen mukaan jokaisen ihmisen tulisi voida nähdä kotoaan vähintään kolme puuta, jokaisessa kaupunginosassa tulisi olla vähintään 30 prosentin latvuspeittävyys ja jokaisen tulisi voida saavuttaa viheralue 300 metrin säteellä kodistaan.

Liite 3. Hyviä käytäntöjä ja potentiaaleja

Osa-alue	Tarkoitus / pääviesti	Keskeiset toimenpiteet ja esimerkit	Vastuutahot
1. Strateginen ohjaus ja sitoutuminen	Kytkee kaupunkivihreän strategiseen johtamiseen ja pitkän aikavälin tavoitteisiin yli hallintorajojen ja vaalikausien. ”Yhteinen suunta, joka kestää yli vaalikausien.”	- Kaupunkivihreä integroidaan osaksi ilmastomuutokseen sopeutumisen, hyvinvoinnin ja elinvoiman strategioita (mm. kaupunkistrategiat, ilmasto- ja monimuotoisuusohjelmat, esim. Helsingin VISTRA, Vantaan VIVA). - Kaupungin/kunnan eri strategisten ohjelmien ristiriitaisuuksien tarkistaminen ja ohjelmien yhdenmukaistaminen - Sitoutuminen yli vaalikausien: Kaupunkivihreän tavoitteet kirjataan strategisesti yli vaalikausien, jolloin vihreän infrastruktuurin kehittäminen ja ylläpito eivät ole yksittäisten hankkeiden tai poliittisten painotusten varassa (esimerkkinä luontoviisaat kunnat) - Kaupunkivihreä osana ilmastomuutokseen sopeutumisen ja hyvinvoinnin tavoitteita. - Ohjaavat paikalliset kaupunkivihreän parantamisen periaatteet (esimerkiksi 3–30–300-periaate)	Kunnat, kunnanvaltuustot, strategia- ja ympäristöyksiköt
2. Taloudelliset ja hallinnolliset keinot	Arvottaa viherrakenteen taloudelliset hyödyt ja sisällyttää ne osaksi investointipäätöksiä ja resurssien kohdentamista. ”Kaupunkivihreä näkyväksi talouden ja päätöksenteon kautta.”	- Viherrakenne sisällytetään kuntien investointiohjelmiin, budjetointiin ja omaisuudenhallintaan. Kaupunkivihreää tarkastellaan kaupungin omaisuutena, jonka ylläpito ja kehittäminen tuottaa hyvinvointi-, ilmasto- ja taloushyötyjä (esimerkkinä kuntien ekosysteemitilinpito). - Taloudellinen arvottaminen: kaupunkivihreän vaikutukset ja hyödyt osaksi päätöksentekoa ja budjetteja. Kaupunkivihreän investoinnit tulee nähdä pitkän aikavälin kustannussäästönä ja monihyötyratkaisuna. - Resurssien uudelleenjakoa: kunnossapidon ja uusinvestointien tasapaino, ja priorisointi kaupunkivihreän mittareilla. - Ekologisella kompensatiolla hyvitetään rakentamisen myötä tapahtuvien luontoarvojen heikennyksiä. - Viheromaisuuden hallintajärjestelmät: Kaupunki ylläpitää ajantasaista tietoa viheralueista ja puustosta — tämä auttaa seuraamaan kustannuksia, suunnittelemaan hoitoa ja perustelemaan investointeja. - Maanluovutuksen ehdot tukemaan viherrakennetta (vaatimukset viheralueiden laadusta ja määrästä). - Kaupunkivihreän arvon ja hyötyjen osoittaminen taloudellisilla laskelmilla ja mittareilla.	Kunnan taloushallinto, kiinteistötoimi, kaavoitus, ympäristötoimi
3. Kaavoituksen ja suunnittelun välineet	Varmistaa viherrakenteen turvaamisen ja lisäämisen yleis- ja asemakaavatasoilla ”Tavoitteet konkreettisiksi viherratkaisuuksi.”	- Kaupunkiluontosuunnitelma ja LUMO-ohjelma: monimuotoisuuden turvaaminen ja kehittäminen. - Yleiskaavoissa osoitetaan yhtenäinen ja kattava viheralueiden verkosto ja tunnistetaan viherrakenteen kannalta keskeisimmät kehittämiskohdat ja ohjataan niiden parantamiseen jatkosuunnittelussa. - ARVO – alueellinen vihertehokkuustarkastelu osaksi kaavoja. - Viherkerroin kaavoitukseen: asemakaava- ja tonttitasolla viherrakenteen määrän ja laadun vähimmäisvaatimukset. - Rakennusjärjestyksen vihertehokkuusvaatimukset myös vanhoille alueille. - Yksityisomistuksen ohjaus: ohjeet ja kannustimet yksityisille maanomistajille vihreän säilyttämiseen ja lisäämiseen esimerkiksi kaavamääräysten tai sopimusten avulla.	Kaavoittajat, suunnittelijat, rakennusvalvonta, ympäristö- ja viherpalvelut
4. Tiedolla johtaminen ja seuranta	Mahdollistaa viherrakenteen kehityksen, laadun ja saavutettavuuden arvioinnin päätöksenteon tueksi. ”Päätöksenteolle näkyviin, mitä kaupunkivihreällä saavutetaan.”	- Latvuspeite-, viherpinta-ala/asukas- ja saavutettavuusmittarit sekä viheralueiden käyttöpaineanalyysit. Määrällisten tavoitteiden tarkistus latvuspeittävytyden ja kaupunkivihreän nykytilan perusteella. - Seurantatiedon kytkeminen kaupunkistrategian ja investointien arviointiin. - Tiedon jakaminen kuntien välillä ja seudullisen tietopohjan hyödyntäminen. - Kuntien ympäristö- ja ilmastoraportoinnissa seurataan viherrakenteen ekosysteemipalveluja. Seurantatieto liitetään osaksi vuosittaisia ilmasto- ja kestävä kehityksen raportteja, tilinpäätöksiä ja kaavoituksen vaikutusarviointoja.	SYKE, kuntien viher- ja paikkatietoyksiköt, kaavoitus, yliopistot
5. Osallistaminen, viestintä ja yhteistyö	Lisää ymmärrystä viherrakenteen merkityksestä ja vahvistaa yhteistyötä hallintokuntien, asukkaiden ja sidosryhmien välillä. ”Yhteinen ymmärrys merkityksestä ja hyödyistä.”	- Päättäjien ja asukkaiden tietoisuuden lisääminen viherrakenteen merkityksestä ja hyödyistä. - Asiantuntijoiden osallistaminen suunnitteluun (metsä-, ekologia- ja maisemaosaajat). - Yhteistyö SOTE- ja hyvinvointialueiden kanssa terveysvaikutusten tunnistamiseksi. - Kokeiluhankkeet ja pilotit (esim. Skånen 3–30–300-malli). - Viestintä vihreän infrastruktuurin hyvinvointivaikutuksista ja arjen hyödyistä.	Kunnat, asukasverkostot, viestintäyksiköt, järjestöt, hyvinvointialueet

Liite 3. Hyviä käytäntöjä ja potentiaaleja

SUUNNITTELU- JA OHJAUSVÄLINEET NAAPURUSTO- JA TONTTITASOLLA

- asemakaava (sitova)
- puisto- ja viheralueiden yleissuunnitelmat (ohjeellisia)
- katu- ja puistosuunnitelmat (sitovia toteutussuunnitelmia)
- ekologiset kompensatiot (kehittymässä)
- rakennuslupa ja rakennusvalvonta (sitova)

VASTUUTAHOT

- asukkaat ja paikalliset yhteisöt
- kiinteistönomistajat
- maanomistajat
- rakennuttajat
- kaupunkitekniikka, viheralueyksiköt

Naapurusto- ja tonttitasolla kaupunkivihreän kehittäminen tarkoittaa käytännön ratkaisuja, jotka näkyvät suoraan ihmisten arjessa. Tässä mittakaavassa päätetään esimerkiksi säilyvätkö puut rakentamisen aikana, miten hulevesi johdetaan maahan, millaisiksi pihat ja kadut muovautuvat – ja kenen kanssa niitä hoidetaan. Naapurusto- ja tonttitasolla määritellään, miten viherrakenne sisällytetään osaksi suunnittelua ja rakentamista – ei erillisenä lisäyksenä, vaan lähtökohtana, joka ohjaa tontin ja korttelin muotoutumista. Kyse on myös siitä, miten vihreän määrä ja laatu turvataan toteutuksessa ja miten sen arvo tunnistetaan osana rakentamisen kokonaisuutta.

Kaupunkivihreä tuottaa monia hyötyjä: se sitoo hiiltä, viilentää lämpösaarekkeitä, tukee luonnon monimuotoisuutta ja tarjoaa paikkoja lepoon ja kohtaamiseen. Siksi sen suunnittelu ja toteutus edellyttävät monihyötyistä ajattelua – ratkaisuja, jotka samanaikaisesti tukevat ilmastonmuutokseen sopeutumista, hyvinvointia ja ekologista verkostoa. Tämä edellyttää, että vihreä sisällytetään alusta alkaen katu- ja hulevesiratkaisuihin, pihoihin ja julkisiin ulkotiloihin.

Yhtä tärkeää on osallistaa alueen asukkaat ja yhteisöt mukaan viherrakenteen suunnitteluun ja hoitoon. Paikalliset ideat, yhteisöviljelmät, pihatyöpajat ja yhteisöllinen ylläpito voivat vahvistaa ymmärrystä viherrakenteen merkityksestä ja lisätä sen sosiaalista kestävyyttä.

Viherrakenteen toteutus ei kuitenkaan pääty rakentamiseen. Sen laatu ja toimivuus edellyttävät jatkuvaa seurantaa ja ylläpitoa, jotta ratkaisut säilyvät elinvoimaisina ja vastaavat muuttuvaan ilmastoon ja kaupunkiympäristöön. Ylläpidon järjestäminen ja vastuiden selkiyttäminen ovat keskeisiä keinoja varmistaa, että viherrakenteen hyödyt säilyvät myös pitkällä aikavälillä.

ESIMERKKI

Alnarp maisemalaboratorio, Alnarp, Ruotsi

Alnarpin maisemalaboratorio on kenttälaboratorio metsäpuiden ja muiden maisemaelementtien suunnitteluun, rakentamiseen ja hoitoon. Laboratoriossa testataan, arvioidaan ja osoitetaan, miten esteettisiä, virkistyskäyttöisiä ja biologisia arvoja voidaan luoda kaupunkien maatalousmaisemissa. Maisemalaboratorion metsäpuissa testataan erityisesti, miten edellä mainitut arvot voivat esiintyä rinnakkain metsäntuotannon kanssa. Samalla tarkastellaan monihyötyisyyttä: miten estetiikka, virkistys, talous ja luontoarvot yhdistyvät puissa ja muissa maisemaelementeissä. Kokeellinen lähestymistapa auttaa näkemään erilaisten kohteiden kehityskaaria ja mahdollistaa erilaisten maisemien pilotoinnin – täysin hyödynnettävissä oleva keino missä tahansa kaupungissa.

Liite 3. Hyviä käytäntöjä ja potentiaaleja

Osa-alue	Tarkoitus / pääviesti	Keskeiset toimenpiteet ja esimerkit	Vastuutahot
1. Suunnittelun ja rakentamisen periaatteet	Varmistavat, että viherrakenne sisältyy suunnitteluun ja rakentamiseen alusta alkaen ja että sen laatu ja määrä ohjataan selkein kriteerein. "Kaupunkivihreän määrä ja laatu lähtökohtana"	- Viherrakenteen laadun ja määrän tavoitteet määritetään jo kaavoituksessa. - Tonttiviherkerroin otetaan käyttöön asemakaavamääräyksissä ja rakennusluvan ehdoissa. - Viheralueet suunnitellaan yhdessä katu- ja hulevesiratkaisujen kanssa. - Rakennusaikainen varovaisuusperiaate: puuston, kasvillisuuden ja maaperän suojaaminen. - Viherialuutarkastus osaksi rakennusvalvontaa ja hyväksyntäprosesseja. - Viherrakentamisen ohjeistus ja koulutus suunnittelijoille ja rakennuttajille (ohjeistuksena Luonnon monimuotoisuus rakennetussa ympäristössä RT –ohjekortti)	Kunnat, rakennusvalvonta, kaavoitus, rakennuttajat
2. Monihyödyt ja luontopohjaiset ratkaisut	Edistävät monikäyttöisiä viherratkaisuja, jotka tukevat ilmastokestävyyttä, monimuotoisuutta, hulevesien hallintaa ja hyvinvointia. "Viherratkaisut palvelevat useita tarpeita yhtä aikaa"	- Viherkattojen, sadepuutarhojen ja viherseinien hyödyntäminen tiiviissä rakenteessa. - Monitoimiset puistot ja pihat, joissa yhdistyvät leikki, hulevesien hallinta ja ekosysteemipalvelut. - Hoitamattomuudesta hallittu ominaisuus: Luonnonmukaiset hoitotavat ja hallittu hoitamattomuus lisää suunnitteluperiaatteiksi (lisäävät monimuotoisuutta ja vähentävät kustannuksia). - Päiväkot- ja koulupihoja kehitetään luonnonmukaisiksi, oppimista ja hyvinvointia tukeviksi ympäristöiksi, jotka lisäävät luonnon monimuotoisuutta ja hyödyntävät luontopohjaisia ratkaisuja. Suunnittelijoille laaditaan ohjeistus luontopohjaisten ratkaisujen käytöstä ja niiden terveys- ja oppimisvaikutuksista. - Käytetään monikerroksista ja monilajista kasvillisuutta ja paikallisia kasvilajeja, jotka tukevat pölyttäjien elinoloja sekä parantavat hiilensidontaa ja ilmastomuutokseen sopeutumista.	Kunnat, viheralueyksiköt, rakennuttajat, koulu- ja varhaiskasvatuspalvelut
4. Osallistaminen ja yhteiskehittäminen	Vahvistavat asukkaiden ja yhteisöjen omaehtoista osallistumista ja ymmärrystä viherrakenteen merkityksestä, sekä lisäävät osaamista, motivaatiota ja madaltavat osallistumisen kynnyksiä. "Viherrakenne syntyy yhteistyössä"	- Naapurustotason viherrakenne syntyy yhteistyössä: Asukkaille ja taloyhtiöille työpajoja ja neuvontaa omien pihojen viherryttämiseen (mm. pihapuiden säilyttäminen, monikerroksiset istutukset, pölyttäjäkasvit). Asukastyöpajat ja yhteisöpuutarhat osaksi kortteleiden ja pihojen kehittämistä. - Rakennusjärjestyksiin kirjataan ohjeita kaupunkivihreän laadun ja määrän ylläpidosta (mm. hulevesien imeyttäminen ja kasvillisuuden säilyttäminen) - Kokeilut ja hoitomallit: käytännön pilotteja, kuten puuston testialueet, joissa kehitetään luonnonmukaisia hoitotapoja (esim. Alnarpin maisemalaboratorio) - Kannustetaan asukkaita ja maanomistajia vapaaehtoisin sopimuksiin luonnonarvojen säilyttämiseksi. - Viestintä viherrakenteen ja maaperän hyvinvoinnin hyödyistä ja ohjeet pihan viherryttämiseen. - Toteutetaan kaupungin ja asukkaiden yhteisiä viherrytysprojekteja (esim. yhteisöpuutarhat, pihojen viherrytysohjelmat). - Yhteistyö paikallisten yhdistysten, koulujen ja yritysten kanssa viherympäristöjen kehittämisessä ja pienimuotoisissa viherratkaisuissa. - Rakennusvaiheen varovaisuusperiaate: olemassa olevan kaupunkivihreän suojeleminen. - Tiedon jakaminen helposti omaksuttavassa muodossa. - Mallikohteiden toteuttaminen ja näkyväksi tekeminen eri kaupunginosissa, konkreettiset esimerkit kaupunkivihreän hyödyistä.	Kunnat, asukkaat, maanomistajat, taloyhtiöt, järjestöt, paikallisyhdistykset, oppilaitokset
5. Toteutuksen seuranta ja ylläpidon kehittäminen	Turvaa viherrakenteen pitkäaikaisen toimivuuden ja vaikutukset, ja varmistaa, että ratkaisut säilyvät elinvoimaisina ja tehokkaina. "Ratkaisujen pitkäaikainen kestävyys ja laatu"	- Rakennusvalvonta ja kunnossapito seuraavat viherratkaisujen toteutumista ja laatua yhteistyössä (viherrakenteen vaikutus ei pääty rakentamiseen). - Ylläpito-ohjeiden ja hoitosuunnitelmien päivittäminen vastaamaan ilmastokestävyyden ja monimuotoisuuden tavoitteita. - Paikalliset seurantamallit: viherkerroin, latvuspeite ja saavutettavuus seurannan välineinä. - Kehitetään yhteistyömalleja kunnossapidon ja asukkaiden välille. - Otetaan käyttöön palautekanava, jossa asukkaat voivat ilmoittaa viherrakenteen puutteista tai parannusehdotuksista. - Koulutus ylläpitäjille viherrakenteen ja maaperän laadusta, laadun seurannasta ja hoitokäytännöistä.	Kunnat, rakennusvalvonta, urakoitsijat, viheralueyksiköt, asukkaat

Liite 3. Hyviä käytäntöjä ja potentiaaleja

ESIMERKKI

Eco-City Augustenborg, Malmö, Ruotsi

Augustenborgin ekokaupunki Malmössä on kansainvälisesti tunnettu esimerkki siitä, miten vanha, 1950-luvulla rakennettu kaupunginosa voidaan uudistaa kokonaisvaltaisesti kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Alueen muutos ei perustunut yksittäisiin teknisiin ratkaisuihin, vaan laajaan, ongelmalähtöiseen reformiin, jossa yhdistettiin ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset tavoitteet.

Keskeiset ratkaisut ja opit

- **Avoin hulevesijärjestelmä** toimii paitsi tulvasuojana myös visuaalisena ja ekologisena elementtinä, joka lisää alueen viihtyisyyttä ja biodiversiteettiä.
- **Kasvitieteellinen kattopuutarha** tuo vihreyttä ja toimii oppimisympäristönä, mutta myös osana alueen ekosysteemipalveluita.
- **Rakennusten ympäristön uudistaminen** korvasi perinteisen rakennusten peruskorjauksen: panostettiin ulkotilojen laatuun, yhteisöllisyyteen ja luonnonläheisyyteen.
- **Ekosysteemipalveluiden suunnittelu** tehtiin koko alueen tasolla – ei vain teknisinä hulevesiratkaisuina, vaan osana laajempaa viherrakenteen strategiaa.
- **Asukkaiden osallistaminen** oli keskeinen osa prosessia. Kuuleminen tuotti tietoa paikallisista ongelmista ja lisäsi hyväksyttävyyttä. Osallistaminen ulottui myös

paikallisyhteisöihin.

- **Rahoitus ja projektinhallinta:** Hankkeelle nimettiin projektipäällikkö, ja rahoituksen rooli oli ratkaiseva – ilman pitkäjänteistä investointia kokonaisvaltainen muutos ei olisi ollut mahdollinen.
- **Huolellinen dokumentointi ja arviointi** tekevät Augustenborgista arvokkaan referenssin tuleville hankkeille. Kokemukset ovat siirrettävissä muihin konteksteihin.

Augustenborgin lähestymistapa tarjoaa vastauksia moniin kaupunkikehittämisen haasteisiin:

- **Strategioiden ristiriidat:** Augustenborgissa viherrakenteen kehittäminen vastasi samanaikaisesti useisiin tavoitteisiin – viihtyisyyteen, terveyteen, sosiaaliseen kestävyys ja asuntojen arvoon.
- **Taloudellisen arvon osoittaminen:** Vaikka vihreän infran numeerinen arvottaminen on haastavaa, alueellinen viherkerroin ja käytännön vaikutukset (esim. terveys, viihtyvyys) voivat tuoda päätöksentekoon tarvittavaa konkretiaa.
- **Olemassa olevan rakenteen kehittäminen:** Ennallistamisasetus tarjoaa lainsäädännöllistä tukea viherverkostojen luomiseen. Augustenborg osoittaa, että myös vanhoilla alueilla voidaan saavuttaa merkittäviä tuloksia.

